

LIBERTATEA

Abonamentul:

Prețul foii „Libertatea” cu adăusele sale „Foia Interesantă”, „Tovărășia” și „Bobirnați”, — e următorul: pe un an 10 cor.; pe 6 luni, an 5 cor. — Pentru economi: numai 6 cor. pe an!
Pentru America trei dolari pe an.
Pentru România (4 foi) 40 Lei pe an.

Foaie națională politică.

Apare în fiecare Joi.

Inserțiunile:

1 pag. 60 cor., 1/2 pag. 30 cor., 1/4 pag. 15 cor. etc. — La inserate ce să dau de mai multe-ori, să fac reduceri de taxă.

Inserțiunile ca și abonamentele să plătesc înainte.

Manuscripte nu să dau napoi.

Naștere, renaștere.

Insăși trimiterea dulcelui și blîndului Isus dela Dzeu-Tatăl, în lume, n'a avut alt scop, decît, ca El să aducă la renaștere întreaga omenime! Cum? Prin ce?

Prin deschiderea unor zări nouă vederii oamenilor, zări mai largi, mai adînci, asupra cărora să cadă ca din cer o lumină mare, purpurie, înseninîndu-le pînă departe-departee...

Toată lucrarea mîntuitoare a lui Christos, nu e altceva, decît înălțarea popoarelor din lumea lor de vedere strîmtă, întunecoasă, cît o trăiau, în lumina minunată a luminii lui, cea atît de plăcută sufletelor, era o zmulgere a lor din împărăția neștiinței, spre cea a științei bune și drepte, spre o altă cultură, altă învățătură!

Și cei-ce, în mijlocul lumii de pe atunci, scufundată în credințe întunecate, au primit lumina, învățătura lui Christos, aceia cu făclia ei în mîni, au mers din biruință în biruință!, au spart vechi cetăți păgîne, au zdrobit împărății uriașe și au răsturnat tronuri care răzimasu pe întunecare! Căci lumina era și atunci, și e și azi, a toate biruitoare!

Dar să nu mergem după pilde în largul istoriei lumii, ci să ne oprim la istoria poporului nostru românesc, că multe ne spune și numai ea. Aruncăm iarăși o privire în istoria țării surori Moldova și Muntenia, în zilele cînd erau să treacă de sub genunchel pîgînului Turc sub cputa muiată în apă sărată, Muscalului, nainte cu vre-o 70 ani (pe la 1840). Iaca ce ne spune acea istorie:

Poporul român din cele două țări surori, stînd sute de ani cu grumazul sub călcîiul pîgînului, să întunecase de tot, era de jumătate mort. Făcea cu el cine

ce voia! Atunci Rușii crezură: e clipa potrivită a-l băga în cazanul nostru de ferbere și prefacere, că acest popor acum îl poți prefaca în ce vrei, el nu mai are simțul bărbăției și al mîndriei de sine, însuși pare a să socoti pe sine dat morții, pe care o așteaptă să-i vie ba acum, ba acum!

Și planul rusesc reușea, și socoteala lor greș nu dădea, de nu să întîmpla, ca cu zeci de ani nainte, să fi pornit mai mulți fii de boeri, pe la marile școli din Franța și acolo să învețe iubire de neam și de lege, mîndrie și bărbăție!

Și cînd apoi veniră zilele de ispită și de grea cercare peste țară, — ei își ridicară capetele mîndre, își înălțară pepturile și să puseră stavilă în calea primejdiei!

Vorbînd despre întîmplările acestor zile, istoricul Xenopol scrie:

...„In scurtul răstimp care despărția începutul ocupației (cuprînderii) rusești, de anul 1838, să petrecuse în sufletul și în vederile poporului muntean o schimbare însemnată, datorită cultivării filor de boeri prin țările streine, și a multor oameni din popor în școlile înființate în țară”... etc.

Adecă cultura, învățătura, lumina, nu numai renaște un popor, dar îl scutește, iaca, și de perire! Că de nu erau acești fii ai poporului, cari aduseseră cu ei lumina bunelor cunoștințe de prin alte țări mai înaintate, e întrebare de scăpa poporul moldovean și muntean, și țările lor, din cursa ce li-o pregătise și li-o întinsese cu multă șiretenie politica rusască!

Și acum, înțelegeți frați Români, de sus și de jos, pentru ce și la noi în țară, să fac așa de mari sforțări de cătră politica de stat, ca

să ne lipsească pe rînd de toate făcliile ce ard culturai noastre naționale, de școlile noastre, stîngîndu-le flăcările una după alta și aprinzînd în locul lor făclii cu lumină streină?

Și înțelegeți pentru ce-s așa înțețite chemările noastre cătră frații nostri din popor să se facă cît mai repede părtași de cultura națională, de luminare peste tot? Căci prin aceea ne asigurăm pe noi însine și ne asigurăm cu toții neamul contra peririi!

Dzeu a trimis în lume pe fiiul seu să aprindă lumii lumină nouă, mare, frumoasă! El a aprins-o și ne-a lăsat-o arzînd, poruncindu-ne: lumina să nu să pună sub obroc, ci să lumineze tuturor.

Creștini buni suntem noi Români. În chipul cel mai plăcut slavă lui Christos aducem, dacă, înțelegînd mijlocul cu care el, prin nașterea sa, a făcut să se renască întreaga omenime, năzui-vom cu toții pe calea arătată de El: spre lumină și spre învățătură împreună cu temere de Dzeu!

Cătră acest scop, ca și cătră o strălucitoare stea îndreptîndu-Vă prin aceasta privirile sufletelor voastre, vă dorim tuturor:

Sărbătorile Nașterii cu bine și cu fericire!

UNELE—ALTELE

Frumos Crăciun la Arad...

Aradul își are știrea sa înveselitoare. Ea ne vine dela sfînta biserică și dela o reuniune de brave femei române.

Anume »Reuniunea femeilor române« din Arad, a pornit cu mai mulți ani nainte o colectă (adunare de ajutoare) în scopul de a ridica o zidire potrivită pentru a adăposti școala română de fete de-acolo. Că de avem grijă de creșterea băieților, feciorașilor, nostri, apoi doar și mai mare grijă trebuie să avem de creșterea fetelor noastre, a viitoarelor mame de familii, sub a căror arpi apoi să cresc viitoarele tinere mlădițe ale neamului. A te îngrijii dar de școala de fete, e a te pune în slujba unui lucru național de cea mai mare însemnătate.

Vrednica Reuniune de femei dela Arad, în frunte cu doamna prezidentă Letiția Dr. Oncu, soția preacinstitului Român Dr. Nicolae Oncu directorul »Victoriei«, — adunase prin stăruințe de mai mulți ani, prin baluri în folosul fondului și îndeosebi prin darurile bogate ale băncii »Victoria«, peste 80 mii coroane, iar anul trecut marele Vasile Stroescu a dăruit singur o sută de mii cor. pentru scopul măreț spre care nizuia Reuniunea. Avea acum Reuniunea femeilor 180.000 cor., — dar totuși prea puțin pentru cît să cere la zidirea și întreținerea unei școli cum să cade în Arad, în care felițele să zibă și casele de școală și de locuit (internat).

Mai era și gîndul: cum să fie asigurat mai bine viitorul școlii, ca ea să rămînă avere românească în veci? Și conducerea Reuniunii a zis: Numai dacă, făcînd școala, o cinstim bisericii.

S'au pus în înțelegere cu conzistorul din Arad, cu lee el asupra sa grija asta, mai ales că el are un loc frumos și prețios, pe care ar putea zidi școala cea nouă și măreată.

Cîtva timp conzistorul s'a codit a primi însărcinarea aceasta, căci îl bagă și pe el în cheltueli mari, pentru care nu era pregătît.

Săptămîna trecută însă, inima bună a celor din Reuniunea femeilor, cu inima ocrotitoare a tot ce e cultură națională, a conducerii bisericii, s'au înțeles, s'au apropiat frățeste de marele scop, s'a hotărît ca conzistorul să lee dără asupra sa sarcina la care îl poștește Reuniunea femeilor...

Femeile dăruiesc cu totul bisericii frumoasa sumă de 180.000 cor. ce a adunat cu nobilă stăruință, iar Conzistorul a hotărît a mai pune și el din al său (făcînd deocamdată un împrumut), încă 100.000 cor., cît să cere pentru ca să poată înălța altarul cultural de a cărui gînd frumos a fost călăuzită »Reuniunea femeilor« în străduințele.

Conzistorul s'a întrecut cu Reuniunea femeilor, acrunca grămezi de aur, pentru a să înălța un nou și prețios altar culturai române!

Fie lăudat numele lor!

Școala să va zidi în anul viitor.

*

Stafia războiului.

Ne aducem aminte că în toamnă M. Sa Regele Carol spusese la Iași, că e de temut, că în primăvară să avem războiu. Și prorocia aceasta a Regelui român, deși însuși ar dorî să rămînă neadeverită, — pare a să adeveri tot mai tare prin fapte și știri ce urmează a să da.

Mai nou un învățat și istoric german, Hans Delbrück, a spus unui redactor dela o mare gazetă en-

gleză, „Daily Mail” următoarele păreri ce le are el și Nemții peste tot:

„Sunt pe deplin incredințat, că războiul nu să mai poate înlătura! Legăturile cu Anglia sunt astăzi foarte încordate, și îmi vine să cred, că nu e departe timpul, când aceste legături să vor rupe în chip brusc, neașteptat!

„Noi suntem acum destul de lămurii despre scopurile Angliei. Și știm că a avut de gând să ne atace în vara trecută, fără declarare de războiu după toată forma. În dieta viitoare vom și aduce înainte vorba despre asta și vom spune, că nu e cinstit din partea unui stat a începe războiu prin șiretlicuri (apucături piezișe, ascunse). Un astfel de atac să numește piraterie (atac de pirăți — hoți de mare). Iar un pirat nu mai poate fi cruțat, ci trebuie împușcat deloc!

„Anglia ne a făcut destule greutăți în treaba cu Marocul, (pentru care Germania să trăgea în degete cu Franca, și de-odată s'a retras, lăsându l cu totul pradă Franciei! Să vede că simțise umbra Angliei pe-aproape).

„Față de toate acestea noi trebuie să avem o singură parolă: în armarea din greu pe toată linia, și zidirea de cât mai multe „Dreagnuturi” (corăbiile cele mai mari de războiu, zise »neînvinsele«). Că nu mai putem suferi amestecul Angliei în treburile noastre!..»

Care va să zică miros de praf de pușcă și înceștări de pumni, între două din cele mai mari puteri ale Europei. De s'or încăera acestea, apoi Anglia trage după sine în războiu pe Rusia și Franca, iar Germania, pe Austro-Ungaria și Italia (care însă nu mai numără nimic, fiind încurcată, chiar de Anglia, cu Turcii în Tripolis) și poate și pe România. Iar după ele vor pune mâna pe arme statele din Balcani contra Turciei, — și ușor să poate întâmpla să vezi toată Europa în flacări. Un războiu cum n'a mai fost de când e lumea!

Cea mai frumoasă cunună.

Frumoasă e, dragă e ochiului, cunună albă de myrt pe care și-o pune pe cap mireasa fericită și mirele fericit în ziua cununiei lor. Dar această cunună stă pe capul lor o jumătate de ceas și podoba de mireasă jumătate de zi.

Ce frumos lucru e însă, ca o zi așa mare din viața noastră să o împodobim și cu o cunună netrecătoare, de care să ne aducem cu drag aminte și peste ani de ani! Și acest fel de cunună au început unele părechi de miri a și-le împleti prin legarea unei fapte frumoase de ziua cununiei lor. Mai ales prin jertfe pentru scop cultural.

Acest fel de cunună și-l'a împletit și vrednicul dn învățător Zaharie Macavei din Târlău (pe Tîrnave), care în 19 Nov. și-a sărbăt cunună cu dsoara Maria Manoilă în Sânmărtinul de Cîmpie.

S'a jucat la nunta aceasta jocul miresei în scop cultural, — și s'au adunat 68 cor. 20 fil., pe cari cinstit mire, însuși slujitor culturale, a hotărât a le da: 50 cor. 20 fil. pentru fondul Orfanotrapului învățătorilor gr.-cat. dela Blaj, 18 cor. „Fondului Ziaristilor” (pentru fondul gazetărilor români, slujitori culturale și ei).

Frumos și-al împodobit ziua cununiei, cinstit muncitor cultural. Trimite-ți Dzeu toate bucuriile în viața căsătoriei ce ai început.

Suma de cor 68.20 s'a adunat dela: Zaharie Macavei, Inv. Târlău Cor. 5., Gheorghe Macavei, junc plugar Târlău cor. 1., Julin Mureșianu, ascult. la curs. not. Tîrgul-Mur. 2., Ioan Săcărea, econom, Sânmartul de Cîmpie 2., Dr. Kondraj, fost pretore, Târgul-Murășului, 10., David Roman, Inv. Habic Târgul Murășului, 5., Ioan Vălean, Inv. Crăciunelul-de-sus. 1., Constantia Frâncu, Inv. Crăciunelul-de-sus. 1., Toader Pop, Inv. Milășelul-de-Câmpie, 2., Corneliu Br. Preancu, Inv. Sânmărtinul-de-Câmpie, 1., Juliu Georgin, econ., Sânmărt. de-Câmpie, 4., Toader, Benția, econ., Sânmărt. de-Câmpie, 2., Simion Strete, econom, Sânmărtinul-de-Câmpie 1., Avram Moldovan Inv. în retragere, Riciul-de-Câmpie, 2 cor., Ioan Pop preot, Filipsul-mare. 2 cor., Petru Mirășteanu proprietar, Sângeorgiul-de-Câmpie, 2 cor., Petru Comes Inv., Ulieșul-de-Câmpie 2 cor., N. N. 2 cor., Alexandru Boeriu sublocotenent în ret., Bozed, 3 cor., Valer Herlea ascult. la curs. not. Tîrgul-Murășului, 2.50 cor., Alexandru Doboly asc. la curs. not. Tîrgul-Murășului, 2.50 cor., Ioan Ianoși econ., Sânmărtinul-de-Câmpie, 20 fil., Vasile Moldovan econom, Sânmărtinul-de-Câmpie, 2 cor., Iuliu Bota econom, Sânmărtinul-de-Câmpie, 3 cor., Constantin Suciu, econom, Sânmărtinul-de-Câmpie, 4 cor., Ștefan Bota, econom, Sânmărtinul-de-Câmpie, 2 cor., Gheorghe Pesteau, morar, Riciul-de-Câmpie, 2 cor.

Din țara dolarilor.

— Cum e prin America? Descrieri scrise pentru „Libertatea” de dl Vasile E Moldovan, care a stat în America 5 ani. —

Vor fi puține satele românești, din care să nu fi fost cineva prin America. Intorcându-se la vatra părintească, de bună seamă v'au istorisit mulțime de minuni acești călători, bîgînd spaim în fetele din șezătoarele ori în bătrînii și copiii adunați la heră.

Îmi aduc aminte din copilărie, că se întorceau flăcăii din armată și povesteau sătenilor atîtea minuni văzute și nevăzute, atîtea minciuni cu coarne, încît rămîneau uimiți și priveam la povestitor ca la Prîslea, la Sfarmă-Peatră, care s'a butușit cu zmei, cu paralei și cu bălaurii! Unul spunea că a fost până la marginile lumii, că a șezut pe dunga pămîntului și că și-a legănat picioarele în golul adînc!

Mai ales huserii se pricepeau de minune la mienii! A trecut de atînci multă vreme și au început ai noștri să treacă Oceanul (marea) spre a să îmbogăți în America. Unii dintre aceștia, întorcîndu-se, au întrecut în minciuni și pe huserii cari spunea că au fost în țara Franțuzului trecînd marea cu netul, călare să se bată cu Hărapii...

De abună seamă, în America sunt multe lucruri neobișnuite pe la noi lucruri minunate, dar ai noștri, cînd să întorc, nu să rabdă să nu pună coarne la cele ce spun că au văzut.

Cînd pleacă ai noștri spre America, fie prin Hamburg, Brema, ori Fiume, după ce trec Oceanul pe vapor, în timp de 5—6 ori 12—14 zile, după cum e vaporul și plata, — sosesc la orașul New-York, cel mai mare oraș din America. În acest oraș locuiesc, claie grămadă, în palate mari și mici, peste cinci milioane de oameni, iar în orașele lipite de New York, alte aproape două milioane!

Ca să ne dăm bine seama de mulțimea asta de oameni, adunați aci la un loc într'un singur oraș, ca într'un furnicar uriaș, să ne gîndim numai la faptul, că în întreaga țara Ardealului locuiesc abia trei mi-

lioane de locuitori, iar în România întreagă, abia șapte milioane. Așadar locuiesc în New-York, aproape de două ori atîța oameni cît în tot Ardealul nostru!

Românii noștri cari merg ca lucrători la America, nu prea au prilejul să vadă acest oraș minunat, numai cît trec pe lîngă el, de oarece sosind cu vaporul în port (stația de corăbii), sunt duși pe un ostrov (inzulă) mică numită Ellis Island, unde li cercetează de banii și de boale, apoi în duce la gară și li trimite cu trenul de adreptul spre orașele unde au adresa, la rude, la prietini și la săteni de ai lor.

Cînd să întorc, li călăuzesc agenții până la vapor, încît iară nu prea vad orașul, fiindu-le și frică să plece singuri prin acest Babilon, din care nu știu cum ar mai eș!

O să vă povestesc prin urmare cîteva amănunte despre acest oraș.

Venind pe mare, la apropierea de portul New Yorkului încă de pe vapor vezi o statuie uriașă, cît un turn de cele mari dela oraș, care și-se pare crescută din mare. Căci e așezată pe un ostrov mic, (inzulă, pedec de pămînt ieșit din mare) ostrov zbea cît curtea mai mare a unui gospodar, și nu și-se pare să fie chiar așa grozavă. Mărima statuei o vezi abia atunci, cînd cobori pe ostrov și o privești de aproape.

Statuia asta să numește: »Statuia libertății» și Americanii au primit-o de cinste, că dar, din partea națiunii Franceze, cînd s'a desrobît America prin războiu vitejesc, de sub domnia Englezilor din Europa. Despre statuia asta să vă spun unele lucruri. Ea e turnată din bronz, are înfățișarea unei femei ce ține în mână o făclie aprinsă și cunună biruinței pe frunte. E așezată pe un pedestal (talpă) de piatră, foarte mare, cu trepti și coridoare. Singur acest pedestal (fundamentul ei) are mărima unei case cu două rînduri.

Mai încolo pe ostrov sunt case, unde un batalion de soldați Americani ține todenuna pază. Dacă ai intrat înăuntru acestui pedestal al statuei te îndreaptă la elevator sau lift. (Elevator e o coră mare de fier, în care încap vre-o 20 de persoane, care le ridică în sus cum urcă și coboară în minele (băle) dela noi (cu care minerii în adîncul pămîntului). Urcînd cu elevatorul pe dinăuntru statuei, ajungi până la locul pe unde e gruma-zul chipului de femeie. De aci și până în capul statuei, te urci apoi pe trepti de fier. Urci tot șerpuiînd, prin gîtul femeii, vre-o trei sute de trepti! Te ostenești de și se rup picioarele. Ca să poți hodini, sunt lavițe, tot la cite 50 de trepti.

Vă puteți acum închipui, ce mare poate fi statuia întreagă, cînd numai prin gîtul ei, până la ochi, ai să urci scări atît de lungi!

Ajungînd în capul statuei, dai de ferești largi, de unde poți privi departe peste mare, și vezi cum mișună vapoarele mari și mici, corăbii, lunturi cu motor de benzină și lunturi mici, minate cu lopata.

Te simți în vrful unui munte și ametești privind în vale, unde oamenii să vadă mici, ca șoarecii.

Zînic vin oameni din oraș, pe vapoare mici să se urce până la ferestruiele acestora, ca să se desfațeze în priveliștea mării și a orașului, de aici, din înălțime.

Vaporașul te duce apoi de pe inzulă aceasta în zice minute până la colțul de miazări a orașului New-York, de unde să împart stradele orașului spre toate părțile. Pe țăr-

mul mării este un parc frumos, împodobit spre oraș de palate uriașe, cu cite 30 și 40 de rînduri de ferești. Aici să începe vestita stradă a New Yorkului, Broadway ul, care strătae orașul și pe care mișun oamenii cu treburi, ca albinele în cor, ori furnicele în furnicar.

Despre cum e prin orașul însuși, vă spun în numerii viitorii.

Vasile E Moldovan

O prețuire greșită.

— „A, lucru românesc!” —

E o boală de gîndire asta la noi. De ne zidim casa cu măestri români și creapă nișel tenciuiala pe un plafon ori pe un părete, ne apărîm și ocărîm pe măestru: „A! de bană samă! Lucru românesc!” Ca și cum zidirea unui Neamț ori Ungur, nu putea crepa. Doar creparea vine din uscarea scîndurilor și a grinzilor, pe cari nu le găsești deplin uscate nicăiri, ci să uscă încă ani de zile după zidire. De ne face măestru român ghiata (păpucul) sau surtucul sau pantalonul, la cea dintii stricare a lui, strigăm: „De bună samă! Iaca: lucru românesc!” Și toată scăderea cutărui lucru, n'o punem în cîrcă omului cutare ori a împregiurării lui, ci în a faptului că măestru a fost Român! Iar față de un strein, suntem iertători de să ne pupe aceia, nu altă! Dacă lucrul ce ei ni l'au făcut, iese rău, apoi nu-i de vină meșterul ungar ori neamț, ci — materialul cu care a lucrat!..

Tot așa cu negustorii. Tot ce cumpărăm dela negustorul român aflăm că e — mai „slab”, mai „rău”, mai „scump”... Dela strein tăcăm și dacă e rău.

Nu e bine așa! Din potrivă: Mai bucuros mă las cu un lucru mai simplu și mai slab, numai să-mi fie lucrat de un Român!

Frumos își bate de joc de această judecată greșită a noastră, un domn din România N Spineanu, în revista „Albina”. De-a publicat acolo un articol „Ion și Giovanni”, în care arată ce prost judecă oamenii noștri și cînd e vorba de lucrători simpli, și cum pun pe strein mai presus de Românii lată interesanta poveste:

ION ȘI GIOVANI.

»Într'o țară ca a noastră, unde lucrează foarte mulți străini, mai cu seamă lucrările căilor ferate, din întâmplare într'o grupă de lucrători italieni, să afla ca lucrător și un băiat român, anume Ion.

Ion al nostru lucra cu ceata de italieni de vre-o șapte ani; era băiat cam de vre-o 25 de ani. Plata lui zilnică era de 1 leu și 80 bani. Să pricepea Ion foarte bine la lucru, lucra ca și un italian, lucrul lui nu să deosebia întru nimic de al maitorilor săi, căci el fiind isteț, căutr să învețe meșteșugul ca și stăpînii săi. Cu toate astea plata lui nu sporia de fel. Lucrătorii italieni primeau cite 6—7 și 10 lei pe zi, Ion însă primia tot 1 leu și 80 bani zilnici!

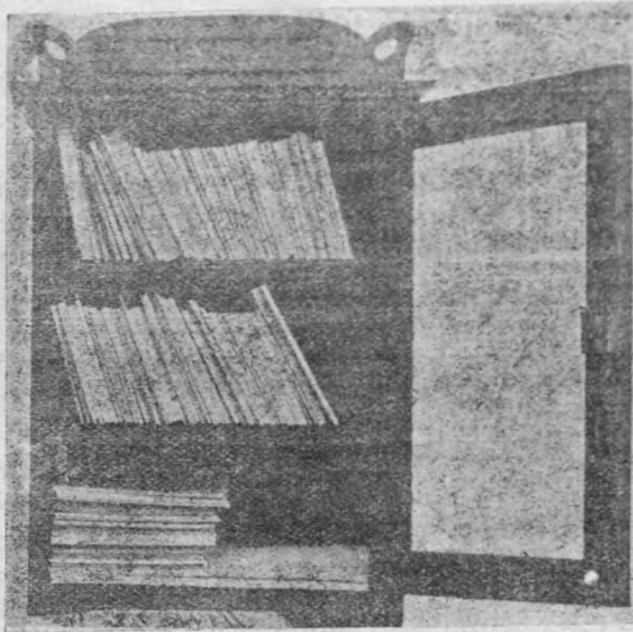
Într'o zi lui Ion li veni gînd să ceară și el plată mai mare și întărîndu-se la asta, se duse la stăpînul și spundînd că el lucrează și li mestrul, ceru ca să i mestească și lui plata ca la lucrătorii streini. Dl inginer li ascultă, li privește și li răspunde: nu se poate, Ioane! nu ești italian! Numai italiezi au plăți mari, fiindcă știu să lucre-

PREMIILE „LIBERTĂȚII“

Am scris în numărul nostru trecut că, trăgând sorți între cele 39 comune în care merg peste 20 »Libertăți«, cinci din ele: Șibotul, Rșița, Șăitinul, Criștiorul și Ighiul, au câștigat câte o bibliotecă populară. Arătăm aici chipul acestor biblioteci:

Biblioteca închisă.

Biblioteca deschisă.

În fiecare bibliotecă să află peste 140 cărți: poezii, nuvele, povești, poezii populare, glume, proverbe, istorie, romane, știință, teatru, etc., cărți de 60—70 cor. Cu dulap cu tot fiecare premiu de acesta costă 85—90 cor. Toate 5 premiile date de noi, ne-au costat, cu trimis cu tot, vreo 500 cor. Le-am împărțit bucuroși ca daruri între cetățenii noștri la împlinirea alor 10 ani de viață a »Libertății«. Și gândul ne e, ca de aci încolo, în fiecare an să împărțim 5 ori și mai multe astfel de biblioteci între abonații noștri. Doar că dela anul acesta încolo, vom îndreptăți la câștig și comunele în care merg cel puțin 10 abonați.

Supărat Ion că lui nu-i mărește leafa, îi plesni prin cap alt gând pe care îl și puse în lucrare.

Fiind sfârșitul luni, cum își primi leafa, plecă din acest loc și se duse departe după lucru. Cum însă el cunoștea bine lucrările căii ferate, să duse tot la un inginer de drum de fer și ceru că să fie și el primit la lucru.

„Ingerul îl întreabă: Cum te cheamă, care învătășe italienește de la școlii săi, răspunse: »Giovani« și îl cheamă pe Ioan pe Italianește).

— Al d-ta ești italian?
— Da, d-le inginer.
— Apoi atunci să mergi la lucru. Te mulțumești cu 8 lei pe zi?
— Da, d-le inginer.
— Apoi atunci intră în lucru în dată. A muncit Giovanni al nostru vreo 2—3 ani neschimbat și primind regulat cei 8 lei pe zi, fiind lucrător bun și cinstit.

După o vreme împrejurarea face ca cei doi ingineri, mai marii săi, să se schimbe unul în locul celuilalt. Vechiul său inginer ajuns acum noul stăpîn, vine la inspecția lucrărilor. Aci dă peste Ion, să uită la el, îl cunoaște și îl întreabă: Cum te cheamă pe d-ta?

— »Giovani«, răspunse Ion. Ingerul îl privește încă odată și îl întreabă: Ascultă, nu ești d-ta Ion Petru, care ai fost la mine, în colona dela Cărcrești?

— Ba eu, să trăiești d-le șef!
— Apoi cum spui că te cheamă »Giovani«?

Atunci Giovanni răspunse:
— M'am schimbat, d-le șef, m'am făcut »talian«, că pe timpul cînd eram Român, primiam plată numai 1 lu și 80 bani pe zi, și de cînd mă numesc »Giovani« nu Ion, am 8 lei!

Ingerul lui »Giovani«, cînd se înbărase să uită din nou la lucru, se plăcu foarte, mult și de atunci înainte început să vadă inginerul greșala sa, și în toate lucrările întrebunță și meșteșugari români, și nu mai făcea deosebire de plată, ci da fiecărui după vrednicia sa.

Scrisoare din Rusia.

Din o scrisoare ce primim dela un abonent al nostru din Rusia, scoatem următoarele:

...»Aici Românii noștri, adevărații Moldovenii cum își zic, sunt foarte joși în privința științei de școală, și în parte vina e a lor, că nu-și dau copiii la școală. Iar cei ce trec prin școli mai de-așa, să țin Ruși, mulți nici nu mai vorbesc românește. Să știe că în iarna trecută în Duma (dieta rusă) să ridicase cererea unui deputat român, ca în școlile din Basarabia să se învețe și românește, — și chiar doi preoți s'au ridicat, ca să se arate slujii bune stăpînirii, și au zis că ei sunt de părere, că nu e de lipsă, în deosebi prin preoți vine primejdia cea mare asupra Moldovenilor din Basarabia. Că ei în seminar învătă și românește, dar ajunși la sate, mai rari cari slujesc și românește, unii numai rusește, ca să aibă vază mai mare în sus!..

E foarte trist pe aici din ce privește naționalismul și asta din lipsa de carte și știință a poporului, rămas aici cu o pătură de cărturari slabi, ei înșiși puțin luminați.

Sufletul bietului popor o simte asta fără să înțeleagă lămurit că ce-i lipsește, ce primejdie îl paște? Dar de simțit o simte și își arată acest simțămînt trist, cobitor, negru, din suflet, în cîntecul sale, în doinele jale, care sunt toate foarte pline de jale, și de tînguire, plîngătoare ca pe nicăiri aiurea. Eu n'am auzit aici, și să vede că nimenea nu știe un cîntec de veselie ori național. Chiar și la ospete să cîntă doine jalnice ca de moarte!..

Acestea din scrisoarea aboantului nostru din Basarabia. Iar din o scrisoare publicată de ziarul »Universul« din București, vedem aceleași plîngeri. Și corespondentul »Universului« spune, că stă rău de tot poporul de sub jug rusec: că n'are școli românești deloc, n'are nici biserică (deși e iertat să slujască preoții românește, dar n'o fac), și așa apoi n'are nici o mîndrie

națională, ci e pe clin spre prăpăstia periri. Au o singură foaie ce țese în limba rusească și românească alături, și aceea cu știri iac'așa, fără nici un dob.

Din străinătate.

China — republică.

Cea mai mare Impărăție din lume, e China. Are vreo 400 milioane locuitori, acuzi cît toată Europa. E condusă de mii de ani prin Impărați, cări însă nu s'au silit a-și înălța țara și poporul prin cultură, ba nici lor nu le-a prea plăcut. Răzburarea vremii însă i-a ajuns pe împărații aceștia. De cîteva luni e tot răscoală în China: s'au răscolat popoarele năzuitoare spre lumină, conduse de bărbați cari și-au câștigat știință prin Europa și America.

Sfîrșitul a fost, că săptămîna trecută statul mare al națiunii chineze, a pus capăt formeii vechi de cîrmuire: pe familia împărătească a răsturnat-o din Tron, ea a și fugit nu să știe încotro, — și în capul țării a fost ridicat, știți cine?, un medic, doctor, om de lume nouă, învățat, luminat! El a fost ales președinte al Republicii chineze! Asta va schimba cu totul fața țării și a vieții în China!

Războiul

între Italieni și Turci să urmează cu aceeași îndrjire. Mai nou nu s'au întimplat încăerări mai însemnate. Dar toate știrile și semnele arată, că, cu toată îndrjirea lor, Turcii slăbesc în puteri, scad, dau înapoi, și urma va fi: supunere puterii

mai mari a Italienilor, care săriră la ei, așa din senin, și le zmulg țara din mîni.

Guvernul italian a poruncit că și banii turcești să fie respinși de deregătorii în Tripolitania și să se ceară bani italieni, căci țara e acum italiană, nu mai mult turcească!

Pe aiurea și pe la noi.

— În California (America) femeile au ajuns și la o stație mult dorită în drumul lor spre o țintă și mai depărtată: cea de a să vedea și ele deopotrivă îndreptățite cu bărbații la cîrmuirea treburilor de obște. Demult s'au luptat ele aci să ajungă la drept de vot și în astan au ajuns! Dieta le a dat și lor drept de vot la alegerile pentru deregători în comună. Acum în Decembrie au avut loc întiele alegeri comunale, la care au votat și ele.

A fost o zi de fericire pentru femeile Californiei, ca ne-alta de cînd e lumea! Să vedeam alături de bărbați în întrebunțarea drepturilor cetățenești! Și au văzut că ele-ș mai multe și partidul lor femeesc iese biruitor! Pe cine ele spriginesc, acela e sigur de biruință!

Din 70.000 de femei cu drept de vot, au mers și au și votat 65.000, ceea ce e foarte mult! S'au întimplat lucruri interesante în vremea votării. O femeie, bunica Carolina Senerance, de 90 anișori, care de 50 ani așta meru pentru a să da vot și femeilor, — a fost cea dintîi care și-a dat votul! Cînd i-au spus că partida lor a biruit, a zis: »Acum poți slobozi pe roaba ta stăpînel«, și a început a plînge!.. Alta, juna Sarah Flaught, de 72 anișori, a murit cu cîteva minute înainte de a putea vota! Alta să bucura de norocul ce a ajuns pe femei în țara ei, că a căpătat gută și a murit!..

Unii vor rîde de aceste povești. O fi, dar cînd îți întorci privirea dela California la Ungaria și vezi ce drepturi au aici bărbații, decum mi-te femeile, — apoi nu-ți mai vine să rîzi!..

— Un milionar american, Iosef Pulitzer, murind de curînd, a lăsat a treia parte din averea sa cea de 30 milioane dollari (cam 150 milioane coroane), pentru ajutorarea și ridicarea gazetăriei, a foilor bune americane! Căci, zice el, nu este mijloc mai bun pentru călăuzirea spre bine a omenimei, ca gazetele bune! E de folos și școala, dar școala cea mare a vieții o face omul pîn' la bătrînețe, și anume mai ales cu ajutorul cetitului de foi alese!

Ce oameni, Doamne! Cît de departe și de adînc vād ei! La noi gazetăria e și azi încă, o »censurată« pe lîngă care mulți așa crezuți »învățați«, trec ușor, ori o nesocotesc chiar!

Cînd vom ajunge și noi, ca cîte un om să-și arate inima bună și judecata înțelegătoare pentru sine și ai sei, prin un dar pe a zecea macar, ca englezul din vorbă.

Poulitzer marele dăruitor a început pe la 20 ani ca vînzător de foi, își făcuse apoi însuși o foaie mică și la bătrînețe a ajuns să aibă avere de 150 milioane!..

Cînd doi să ceartă și să bat, al treilea să bucură...

De e aceasta adevărat pentru siguratici, apoi, așa să vede, pentru țările ce să războiesc între ele, e doar' și mai adevăratul...

Și precum între singuratici găsești cite-un circotaș afansit, care vîră zizanie între cutari vecini de-i împinge la sfadă ori la încăerare, la procese, — așa e și între țări.

Cel mai blăstămat circotaș de acest fel e Anglia, bogata și puternica. În o mulțime de războaie, acel care a ațîtat în ascuns pe războitori, să află că a fost maica Anglia! Războiul între Japonezi și Ruși ea l'a pus la cale și ea a avut folos mare: a imprumutat pe Japonezi cu sume uriașe de bani, de și-i-a făcut robi economici pe vreme îndelungată. Cînd a fost la încheierea păcii, ea era — mijlocitoare. Și ea n'a lăsat ca Rusia să plătească Japoniei despăgubire de război, c'atunci aceea poate avea cu ce și plăti — datoria!..

Acum între Italiani și Turci, iese la iveală că tot Anglia și-a băgat codița și a făcut să se încaere. Iaca de ce:

Intii: că voia să slăbească grupa de puteri întovărășite zise „tripla alianță“ (Germania, Austro Ungaria și Italia), care stă față în față cu cealaltă tovarășie: Anglia, Rusia și Franța. Prin aceea că a împins pe Italiani în război cu Turcii, a făcut p' Italia cu totul nepuțințioasă pentru Tripla alianță! În un caz da războiul al triplei alianțe cu celelate puteri întovărășite, Italia nu mai numără nimic! Ea își varsă și singele și banii în Tripolitania și va fi legată acolo pe vreme nesfârșite!

A doua: Turcia ținînd Tripolitania, avea acolo pe țărmul ei un port de război de mare preț, Sollum, bun punct de apărare și stăpînire peste Marea-Mediterană. Anglia are încă 3 porturi de război în Mediterana: Gibraltarul, Malta și Ciprusul. Demult li tot lăsa gura apă și după Sollum, pe care de l'ar avea, ea ar fi stăpînită nebiruită a acestei mări! Că ar stăpîni căile ei, ca din patru cetăți pe lingă cari, fără voia ei, nimenea nu mai poate trece! — Ce a făcut Anglia ca să aibă Sollum-ul? Cu Turcia nu voia să se bată. A împins pe Italia să atace pe Turci și să le iee Tripolitania (de care Italia are lipsă mare), dar s'au înțeles înainte, că pentru stat și „binevoitor sprigin“, ea să lase Angliei Sollum-ul! Și și-a ajuns scopul. Italia a răpit dela Turci Tripolitania, dar cu cheltueli uriașe de bani și sînge, — iar Anglia și-a luat portul dorit și de mare preț, — pe nimic!

*

— Și încă ceva. Istefimea Angliei și socoteala ei departe ducătoare, să vede și mai viu din faptul, că, în timpul din urmă să vorbește tot mai mult de aceea, că un război între Anglia și Germania, nu s'ar mai putea încunjuța! De s'o întimpla asta, atunci Austro-Ungaria și Italia ar fi datoare prin alianța lor, a sări în ajutorul Germaniei. Dar Italia cu ce să mai sară? Că toată puterea și-a trimis-o și și-o cheltue pe coastele Africe, în Tripolitania. Anglia așadar și-a dat în laturi din cale pe un stat ce-l putea întări pe dușman!

ZECE ANI.

„Libertatea“ implinind 10 ani de viață. — O reprivire asupra înființării ei. — Cite-va date din viața ei. Procesele cite-a avut. — Pe unde e răspîndită azi?

„Libertatea“ împlinește, tocmai la acest luminat praznic al Nașterii Domnului, zece ani de viață.

La 1 Ianuarie n. 1902 a văzut lumina zilei, cel dintii număr al ei, purtînd în frunte un interesant- » C u v î n t - p r o g r a m «.

Națiunea noastră română din țările coroanei ungare să afla în vechea și dîrza ei luptă cu vechiul său potrivnic, cel mult mai numărînd și mai tare, dar față de care nația noastră, în deplinătatea științei că și ea are drept la o viață liberă și egală cu cea ungurească din această țară, nu vrea să se dea învinsă odată cu capul! Ci, trimițîndu-și în liniile de foc pe toți bărbații ei vrednici de purtat arme, ba chiar și pe bătrînii cu brațe încă vînjoase, — ducea și în zilele acelea, cum duce și azi, luptă încordată, adesea crîncenă! Imprejurările grele aduseseră cu sine, că șirele luptătoare române să cam încurcase, să cam scufundaseră. Inimicul era voios și ne lovea îndesat, ca să ne scufunde de tot. Strigătele și sunetul surd al izbiturilor ce se dau, umplea tot coprinsul până de parte, cu răsnetul lor!

Atunci răsări de-odată, abia ivită în zare, o ceată de tineri, toți voinici cu inimi aprinse, căroră abia le mijise mustața, și nu le venise încă rîndul să fie înrolați de maica lor națiune și aruncați în șirurile de foc. — Acești voinici, văzînd greul războierii în care sunt încurcați părinții lor buni, fură robiți de un mare neastîmpăr și deteră de știre maicei națiuni a cărei plaiuri și bunuri erau atacate și cereau apărare, — că și ei, deși vîrsta încă nu i-a sorocit, voese să între în șirele luptătoare, ca voluntari ce duc toată însuflețirea tinerelor lor suflete și-'s gata a cădea și a perî în șir cu părinții lor, pentru bunul național.

Ba lor li-se pare, — ziceau, — că părinții luptători, în toiul și învălmășala luptei, nici nu mai bagă de samă greșelile ce să fac în mișcarea liniilor împinse în foc, — iar ei, privindu-le de depărtare, cred ca au văzut unele din acele greșeli, și, întrînd și ei în rîndurile luptătorilor,

ar voi chiar să dee, în anumite puncte, o îndrumare nouă luptei, să-'i aducă și arme nouă, doar-doar să înalță iară și răzbește mai bine!

Pășirea mîndrei cete era ca o desfășurare de steag nou, roșu-galben-vînat, vioiu, îndrăzneț și inimos! Și ei plecară la luptă nu moroși, ursuzi, fricoși, ci cîntînd cîntec de bucurie că pot intra în șirele de luptaci! O dau asta de știre maicei națiuni, prin o proclamație scrisă pe steagul lor „Libertatea“, în următorul chip:

„Cînd puternica păgînatate a cruntului Osman, amenința cu cutropire pe îndrăzneții Muscali, o ceată de voinici români fură trimiși într'ajutorul primejduitei lupte. A pornit tînăra ceată cîntînd:

„Pleca'am nouă din Văslui
Și cu sergentul sece,
Și nu era s'au nimănni
În pept inima rece!“

Cînd azi tînăra noastră ceată grupată în jurul foii „Libertatea“, e mînată de simțul său de datorință în lupta grea cu Turcii nostri, cari amenința cu cutropire dreapta luptă pentru libertate a popoarelor acestei țări, — ne aducem aminte de voinicii cîntați de poet, și cu drag o spunem, că nici în pepturile noastre nu este nici o inimă rece, și tocmai inimi calde, ferbinți de iubire de neam și de dor de a duce la izbîndă și mărîre scumpa noastră națiune!

Mîndrilor Dorobanți:

„Le dase nume de „Curcan“
Un hătru bun de glume,
Ei au schimbat lingă Balcani
„Porecla“ în — renume!“

Dumnezeului națiunilor ne rugăm, să ne ajute, ca porecla ce ne-am dat-o sau ne-o vor da și alții, să o putem în lupta la care pornim, să o schimbăm și noi în renume!

Și Dzeu și sprîjinul poporului, credem că ne va ajuta, căci mulți, auzînd de pornirea noastră, ne-au dat cuvinte de îmbărbătare și ne-au zis, ca soldaților lui Peneș:

„...Cu zile mergeți dragii mei
Și să veniți cu zlie!“

Și voinicii „Curcani“ au venit acasă, cari au mai venit, pe pept cu medalia „Virtutea militară“.

Noi pornim la luptă cu gîndul de-a putea purta și noi medalia bătută deja pentru soldații nostri, anume medalia „Datorința împlinită!“ pentru care așa e de plăcut să lupti, să

ostenești, să suferi, și așa e de plăcut să o simți atîrnîndu-ți pe peptul sufletului!

Așa inimă bătea și așa suflet viu în pepturile celor 27 bărbați tineri, cari înființară la 1902 foaia politică săptămînală „Libertatea“ la Orăștie.

În cuvîntul-program tipărit în fruntea celui dintii număr al foii, ei spun:

„Văzînd că starea politică a națiunii române din țările Coroanei ungare, în loc de a să îmbunătățească, zi de zi să îngreunează, — simțămîntul de datorință față de apărarea generală, a cauzei noastre drepte, ne îndeamnă a ne pune în mișcare, pentru a căuta și a afla mijloacele prin cari am putea ieși din strîmtărea în care am ajuns“.

„Cu toate foloasele ce ne tăgăduit le-a adus lupta noastră națională de până aci, luptă ce și-a avut zilele sale de înțelepciune, ba de glorie chiar, — nu putem tăgădui adevărul, că înăsprirea stării noastre politice, e a să căuta nu numai în pricinile din afară, ci, poate, în măsură mare, în unele pricini din lăuntru, izvoritoare din greșeli de tactică!

„Fondăm ziarul „Libertatea“ cu dorul și mai de a lucra și noi, din toate puterile noastre, pentru pararea (prinderea și respingerea) loviturilor din afară, cum și pentru căutarea și aflarea căilor de îmbunătățire a stărilor din lăuntru.

„Ce privește programul politic însuși, e de prisos a-l mai arăta: stăm pe temeiul singurului program național, și pe temeiul hotărîrilor conferențelor naționale, cităvreme acelea nu să vor schimba.

„De altfel voim, ca „Libertatea“ să fie o tribună liberă, în înțelesul bun al cuvîntului. În ea să va ca loc desbaterilor politice serioase, fie pentru, fie contra noastră, și nu să vor închide coloanele ei nici chiar discuțiilor îndreptate întru revizuirea uneia sau a teia din hotărîrile az în ființă, principiale sau de tactică, ale conferențelor naționale ori chiar a programului național, intru a-l aduce în conștință cu duhul și trebuința timpului! De dragul formelor, nu vom jertfi nici cînd cuprinsul!“

„Discuții și atacuri personale și confesionale, vor fi cu

totul respinse din foaia aceasta“.

Și acest program l'au iscălit următorii 27 bărbați tineri:

Dr. George Adam
Dr. Victor Bontescu
Dr. Lucian Borcia
Dr. Zosim Chirtop
Dr. Liviu Cigărean
Dr. Nicolae Comșa
Ionel Comșa
Dr. Aurel Cosma
Ilarie Chendi
Dr. Romul Dobo
Dr. Alexandru Fodor
Dr. George Măcelar
Dr. Tit Mălăiu
Dr. Ioan Margita
Dr. Valer Moldovan
Ioan Moța
Dr. Aurel Oltean
Dr. Victor Onișor
Dr. Iustin Pop
Dr. Stefan Rozvan
Dr. Gavriil Suciu
Dr. Liviu Tămășdan
Dr. Al. Vajda-Voevod
Dr. Octavian Vasu
Dr. Sam. Vladone
Ioan I. Vulcu
Dr. Aurel Vlad.

Cu drag privim și azi peste lista aceasta de nume, peste mica companie de voluntari ce să înștiința la 1902 că vrea și ea să lupte și își cerea loc printre șirele mai bătrâne, spunând că ea vrea să chiar îndrepteze unele-alele în acea luptă, să aducă arme nouă, mișcări nouă, doar-doar să vor putea face înaintări mai vădite în cucerirea spre care năzuim:

Și cu mulțumire sufletească vedem, că și azi, după zece ani, toți acești voluntari dela 1902, să află printre șirele cele mai vii de luptă, s'au ținut de parola dată și au înaintat prin foc cu desprețul tuturor primejdiilor, și unii din ei, potrivit firii și talentului lor, au înaintat în ranguri până la generali, unii s'au ridicat până aproape de conducerea națională, alții ca bravi ofițeri conduc companiile lor, altul steagul, altul cornul chemător!

Și cu mulțumire privim asupra roadelor ce să văd pe urma luptei lor: armele nouă ce le-au dus voluntarii nostri dela 1902 în luptă: arma activității la alegeri, în locul învechitei arme a pasivității, a fost primită de toată oștirea și aflată ca mai bună, — și din folosirea acestei arme, ajuns'am să vedem frumoase biruințe naționale, începând cu cea dela Dobra, urmând cu cele din 1905 și 1906, — încît dușmanul să îngroză de moarte de înaintarea românească cu noua armă! Atita s'a îngro-

zit, încît la 1910 își puse în fața liniilor luptătoare române întreite tunuri, umplute cu gloanțele oprite dum-dum, ale coruperii celei mai destrăbălate cu bani și făgăduințe, ale înfricării celei mai criminale și ca culme, ale călcării în picioare a ori-ce drept cetățenesc, cu ajutorul baionetei! Numai așa mai putu fi oprit, gîtit pe o zi, avîntul și zborul din biruință în biruință a luptei naționale pe care o ducea dela 1905 încoace națiunea română dela noi, după ce a primit arma viuă dela ceata de voluntari ivită pe cîmpul de luptă în mâni cu steagul ei „Libertatea“!

Dacă undeva să potrivește vorba că: „Ziua bună să cunoaște de dimineața“ apoi noi putem spune azi cu deplină mulțumire sufletească, că la pornirea ce s'a arătat în viața noastră de obște prin ieșirea pe teren a grupei ce a întemeiat foaia „Libertatea“ acest adevăr s'a împlinit!

Lumea românească a privit din capul locului ieșirea acestei grupe de oameni tineri, ce-și cereau parte și loc în luptă, ca o ivire a unei zări luminoase ce însoțește venirea unei zile nouă, ca o dimineață frumoasă, ce prevestește o zi frumoasă. Zeci de bărbați cu trecut în luptele naționale, au primit ca vădită plăcere pornirea dela Orăștie și mulți au salutat cu drag pe tinerii iviți.

Di Dr. Vasile Lucaciu, abonînd îndată noua foaie, scria pe cuponul cu banii:

„Bine vi-ați statorit programul! Vă gratulez!“

Ziarele „Tribuna“ și „Drapelul“ au salutat cu cuvinte avîntate noua foaie și pe noii luptători.

„Tribuna“.

Ziarul „Tribuna“ publica un articol iscălit de V. G. (Vasile Goldiș), în care spunea:

„Dar de Crăciun ni-ați adus. Mulțumită și salutare vă zic dar vouă, tineri români.

„Douăzeci-și-șase de feciori v'ați adunat să ridicați din nou mîndrul nostru tricolor.

„Nici odată nu am desnădăjdut. Știam că „viitor de aur românimea are!“ Că eu cunosco poporul meu până în rărunchii vieții lui. Și cunoscîndu-l, nu am desnădăjdut, că nu este în lume popor cu însușiri mai alese ca poporul românesc.

„Când viforul răntății a străbătut prin șirele luptătorilor și i-a rărit, am trăsărit de durere, dar nu am desnădăjdut. O spuneaam meren, că în curând să vor aduna feciorii și vor porni din nou înainte.

„Iată-i, s'au adunat!

„Și ce cuminte sunt, și ce buni și ce înțelepți! Voi simțiți pulsul (bătăia inimii) poporului și a-ți

prins cărarea pe care el vă urmează. Că poporul românesc vrea să trăiască. Iar viața, e luptă! Maribunzii gem și babele plîng, ologul așteaptă să-l ridice altul, și orbul pipăie în întunec. Bărbatul viguros să uită înainte și răzbește spre viață „si fractus illabatur orbis“ (și dacă s'ar sfărâma lumea).

„Voi a-ți pornit la luptă. Cu voi e întreg neamul românesc. Na sunt mai înțelept decât voi, și într'un chip ne iubim neamul, dar sunt totuși îndrăzneț și nu vă sfătuiesc, ci vă rog: nu priviți îndărăt, ci — tot înainte!“ Etc.

„Drapelul“.

Iar „Drapelul“ aducea un articol iscălit de directorul său Dr. V. Branisce, în care spunea, printre altele:

„O ceată de pretini, cei mai tineri membri ai partidului nostru național, au fontat la Orăștie o foaie săptămînală sub numele „Libertatea“. Avem întiiul număr înaintea noastră, și ne credem datori a-i zice din inimă un „Bine ai venit!“, căci aceleași stări politice, și aceleași frământări naționale, care au dat acum un an naștere ziarului nostru, au dat viață și noiei foi dela Orăștie.

„Starea noastră politică, atît în lăuntru, cît și în afară, este — de ce să ascundem adevărul? — foarte grea! Este, prin urmare, un fapt îmbucurător, cînd vedem tot mai mulți luptători ieșind în planul întii, ca să conlucreze în chip cinstit, din cele mai bune ale lor puteri, la limpezirea strărilor noastre, în toate direcțiunile.

„Viața partidului nostru este legată de un principiu (de dogme, de credințe fundamentale) și fondatorii „Libertății“ au dreptate cînd zic, că de „dragul formelor nu vom jertfi nici cînd cuprinsul“, să nu uite însă, că au fost vremuri, cînd formele ne-au mîntuit cuprinsul!“

„Ne pare dară bine, dacă vedem înștiințîndu-se la luptă și intrînd în planul dintii, tineri neconduși de poftă, de cari leagă poporul nostru cu tot dreptul, cele mai frumoase așteptări!

„Ne pare bine și le zicem: „Bine ați venit în șirele luptătorilor pentru cauza dreaptă a mult împilatului nostru popor!“

Alte ziare asemenea au primit cu încredere pășirea dela Orăștie, și numai puține („Gazeta Tr.“) au socotit pasul acesta de un un pas „răsvrătit“ și călcător al „disciplinei“.

Cînd privim azi asupra cuvintelor cu care a fost primită răsărirea foii noastre „Libertatea“, și peste tot pășirea fondatorilor ei, — ne mîngăie credința de care suntem străbătuți, că nici foaia asta, ca gazetă, nici bărbații cari au fondat'o, ca singuratici, nu s'au făcut nevrednici

de încrederea cu care au fost salutați și primiți în viața de obște românească dela noi, — și că cei-ce ne-au întîmpinat cu bine, n'au nici azi vre-un cuvînt a le părea rău de întîmpinarea ce ni-au făcut.

Foaia a rămas credincioasă programului cu care a plecat, ca cu bună merinde, la drum, rămîinînd națională neînduplecată și neînfricată, și ridicînd sufletele cetitorilor spre zări mai senine, mai bărbătești, mai românești.

Iar bărbații cari își vesteau prin cel dintii număr al ei intrarea în lupta neamului, s'au întrecut în a purta cu cinste și cu vitejie armele luptei pe care și azi le țin în mâni, lucitoare, curate, neîntinate!

Foaia „Libertatea“ cu drag privește și azi la acești bărbați, cari au pus mîna la întemeierea ei, — iar dacă azi, la împlinirea alor zece ani de viață, are vre-o părere de rău, e numai aceea, că virtutul luptei înverșunate, prea i-a răpit dela ea pe acești iubiți ai ei, și i-a atras acolo unde trebuința îi cerea, așa că ei, pe nesimțite s'au tot resfirat, s'au răslețit și s'au îndepărtat dela micul steguleț cu care porniseră... Azi unul fiecare e pus la loc mai însemnat de veghe, în mijloc de val mai mare, în frunte de rînduri mai largi de luptători! Pe unii îi vedem în frunte de diviziuni luptătoare, ca generali ajunși dela la frumos renume. Iar' micul lor steag a rămas în seamă la unul dintre cei mai mici soți ai lor; el să-l păzască, cît o putea, să-l mai țină sus, să-l mai filfăie, ca să fie văzut macar de popor, căci cărturarilor cari au pornit odată cu el, au fost ridicați pe trepte mai de sus, în umbră de flămuri mai mari, țintuite pe culmi mai înalte.

Așa ne află încheierea anului de al 10-lea de viață al acestei foi. Ea, cu micul ei păzitor, a rămas să străbată prin văi, pe unde să află poporul, săracul, dacă cei cu a căror conlucreare s'a născut, înălțîndu-să, nu au ridicat'o și pe ea cu ei. Purtătorul ei o filfăie acum de ani de zile, ca pe un steag tricolor spre popor, purtîndu-l prin toate văile și pe toate colinele cu căsuțe albe, țărănești, nu pogorîndu-se la vulg, ci trudindu-se să-l ridice pe popor spre sine și să-i îndrepteze privirile spre culmile luminoase pe care să zăresc vechii fondatori în șir cu conducătorii naționali cei mai sus puși, și năzuind

a face, ca și sufletul acestui popor, să se opintească spre aceleași culmi, spre aceleași ținte, spre aceleași idealuri!

Intrind în a doua zecime de ani, zicem:

Apropie-ne, Doamne, cit mai repede de ele!..

O durere.

Iar dacă, în aceste clipe ni-i lertat să descoperim nu numai bucuria, ci și întristarea, ce să abate uneori peste inimile noastre, apoi ne aducem aminte, că același Peneș Curcan, care zicea că:

*Plecat'am nouă din Vâslui
Și cu sergentul sece,
Și nu era s'au nimănu
In pept inima rece...*

spunea mai târziu, după ce a trecut prin citeva rinduri de focuri ale luptei:

*„Priviți, din nouă citi eram
Și cu sergentul sece,
Rămas'am singur eu, și am
In pept inima — rece“!..*

Focul dogoritor al luptei. i-a ars inima și apoi i-a răcit-o. Insuflețirea cu care a pornit spre câmpul de luptă, pe acel câmp s'a cheltuit, s'a ars, ca o flacără sfântă.

Cam așa pășim și noi. Cu inimi calde am pornit la luptă, dar mult s'a cheltuit din căldura lor în focul vrășmașelor război. și azi nu suntem departe de a cînta și noi cu Peneș:

*...„Rămas'am singur eu, și am
In pept inima — rece“!..*

și anume rece, nu că ar fi ars'o focurile dușmane și încordările în fața acelor, că acelea mai curînd ne îndirjesc, ne așită, — ci ni-o arde focul cumplit și pustitor al luptei dintre frați, ce să dă chiar în zilele noastre cu o nesocotință fără păreche între cei mai buni fii ai neamului nostru, printre cari și mulți din foștii fondatori ai „Libertății“. Această luptă ne arde și nouă inima, ca la mil și mil de alți Peneși, mai mari ori mai mici, și nu putem din destul ruga pe Dzeu să abată odată această nenorocire de peste noi, — că de nu, pușinl vor fi cari să mai cînte în grabă, că nu să simt avîndu-și în pept inima rece...

Din viața „Libertății“

în cei dintii 10 ani ai ei.

Venind la 1901 dl *Dr. Aurel Vlad* la Orăștie, ca director al băncii „Ardeleana“, dsa, știind că în Orăștie a fost în anii de mai nainte o foaie politică (Revista Orăștiei), iar acum să afla numai una economică. (Bunul Econom), și știind că ar avea cine purta grija foii politice, s'a pus în înțelegere cu mai mulți pretini din Orăștie, să vadă ce zic la ideea, de a scoate la Orăștie iarăși o foaie politică, pe lângă cea economică? S'a aflat lucrul cu puțință, ba de trebuință chiar.

Atunci dl *Dr. Vlad* a convocat la Orăștie la o mică consfătuire, pe mai mulți bărbați mai tineri din comitatul Hunedoarei, dela Hațeg, Hunedoara, Deva, Brad. Au venit 6—7 inși. Au convenit, că chiar pentru comitat e o trebuință foaia politică. Să se facă!

Acum dl *Dr. Vlad* a schițat programul foii și l'a tipărit, trimițându-l la vre-o 30 amici și cunos-

cuți tineri ai săi, în comitat și afară de comitat, la oameni mai ales tineri, pe cari li știa deja de pe la universitate ca tineri cu inimi românești onrate și înfăcărare, invitându-i să iscălească și ei programul din vorbă, care va forma temelul de lucrare al unei foi politice săptămînale la Orăștie.

L'au subscris 27 inși. Așa apoi la 1 Ian. n. 1902 apare cel dintii număr din „Libertatea“, avînd în frunte programul și iscăliturile arătate mai sus.

La început foaia apărea ca organ de propagandă al ideii activiste, față cu passivitatea ce domnea în politica noastră față de alegerile pentru dieta țării, și așa era ținută, și ca idei și ca limbă, în termeni literari mai înalți, greu de înțeles de către popor. La discuția asupra acestor idei și acestei propagande, luau parte mai ales și mai viu dnii *Dr. A. Vlad*, *Dr. Victor Bontescu*, *Dr. Valer Moldovan*, etc. Articlii lor au provocat viu răsunet în gazetele dela noi și la toată lumea ce să deprime cu treburile noastre politice. Stăruințele pentru părăsirea passivității și trecerea la activitate politică față de alegerile pentru dietă, de erau întimpinate cu bine de unele foi, ca „Tribuna“ și „Tel.-Rom.“ — ele întimpinau aspra împotrivire de pildă a „Gazetei Transilvaniei“ și „Drapelului“, mari apărători ai tacticii oficiose susținute de partidul național. Iar atingerea ideii, că însuși programul național să fie revăzut, — a ridicat asupra foii toată urgia dirză a regretatului director al „Gazetei“ *Dr. Aurel Mureșianu!*

Articluul Drului Mihu.

„Libertatea“ apărea de abia 10 săptămîni, și scrisese ei treziseră așa de viu răsunet în cercurile politice românești, încît nu numai prin foi, ci și în convorbiri, discuția era foarte viasă în jurul ideilor propoveduite cu inimă așa deschisă și rupătoare de cărări nouă, ale celor dela „Libertatea“.

Ca un răsunet al acestor discuții vii, a venit la „Libertatea“ *scrisoarea politică a dlui Dr. Mihu*, publicată în Nr. 11 dela 8 Martie n. 1902 al foii, în care acest bărbat, cunoscut și pe atunci ca unul din cei cu judecată mai rece și cumpătată, își arăta față părărea, că da, partidul național, dacă ține să grăbească sosirea unui viitor politic mai bun pentru poporul român din țările coroanei ungare, e dator, pe lângă alte multe lucruri, să iee sub revizuire programul său politic dela 1881, și să-l prefacă:

1. lăsînd afară din el punctul care cere desfacerea de nou a Ungariei de Austria și cel care cere desfacerea Ardealului de Ungaria, ca fiind acestea lucruri, pe cari noi, din puterile noastre și așa nu le putem duce în deplinire, iar în program să potrivește să pui numai

ce tu nădăjduiești ori simți că vei și putea face să se îndeplinească cu vremea!

2., Să se întregească acest program cu puncte nouă de natură economică, precum ar fi: A cere dela guvern aducerea de legi cari să scutească pe oamenii săraci, dela o măsură în jos, de ori ce dare (de pildă pentru atîta rod ori venit, cît îți e cu totulul de lipsă pentru traiul tău și al familiei, să nu plătești nici o dare; o măsură de bună inimă aceasta pentru sărăcime); să se ceară reducerea anilor de slujbă cătănească la doi, să se ceară dare mai mare pe cei cu averi și plăți mai mari (progresivă) și să se ceară ajutor la boale și nenorociri pentru lucrătorii de oîmp, nu numai pentru cei de fabrici. Prin acestea, spune dl *Dr. Mihu*, ne-am apropiat cu programul nostru național, mai tare de inimă poporului, lucru de care avem lipsă, iar prin ștergerea celor două puncte, am face să nu ne mai poată arăta unii alții în sus tot mereu ca pe doritori de a sparge împărăția ori țara, lucru ce ne strică.

Așa frumoase debateri stîrnise „Libertatea“ prin ieșirea ei. Și de să arătau unii potrivnici pornirilor ei de prefacere a lucrurilor aflate, — nu e mai puțin adevărat că tot mai mulți erau cei ce ziceau: drept au băieții! Bine spun!

Ideile biruitoare.

Și că drept au avut, s'a văzut limpede din faptul, că n'au trecut 3 ani de zile, și stările în partidul național s'au și prefăcut de fapt într'acolo, încotro să cerea de grupul dela „Libertatea“ care creștea mereu. În anul al doilea după ieșirea „Libertății“, *Dr. Vlad* e ales la Dobra de deputat (6 Iunie) prin ce ghiață passivistă e spartă, curentului activist i-s'a dat un puternic îmbold și cu fapta, de către cei ce îl propoveduia cu graiul și în scris, — și peste 2 ani Conferența națională aduce și ea hotărîre, că dară schimbă tactica (ținuta) veche în politica națională și lasă curs liber nației să iee lupta față de alegerile pentru dietă! Ieșiră atunci 8 deputați naționali iar peste un an 16.

Au fost tot atîtea zile de glorie și de mîndrie sufletească pentru „Libertatea“ și întemeetorii ei, a căror politică era acum primită de tot partidul național.

Cînd încheem 10 ani de viață și facem o privire înapoi peste ei, nu putem să nu ne bucurăm de izbînzile politice a acestor ani, care în bună parte sunt și vrednicia foii „Libertatea“.

Dar ne bucurăm mai ales, că alături de această mișcare a grosului poporului, a mers trezirea poporului la știință de sine și la mîndrie națională, — lucru de care avem, pentru viitorul mers al trebilor naționale, lipsa cea mai mare!

În acești 10 ani am văzut ridicîndu-se și răsplîndîndu-se viu acest simțămînt prețios în popor, — rugăm pe Dzeu ca în anii viitori să ne dea fericirea a putea încreșta știri tot mai bune despre aceasta!

Procesele „Libertății“.

Osînda I. Nu să putea ca o foaie pornită cu scopuri atît de puțin „patriotice“, pentru a aduce mai multă viață și a trezi mai multă mîndrie în popor, — să nu fie luată la ochi îndată dela început de către polițaii „ideii de stat maghiar“, de procurori. În Nr. dela 11 Octobrie al foii a aparut, în ajunul desvălirii monumentului lui Mathia la Cluj, un articol, care saluta și el răsărirea de nou a legendarului Craiu în mijlocul oamenilor, și proslăvea dreptatea cea rămasă de poveste a lui, și o pune față în față cu nedreptatea urmașilor sei de azi tocmai față de poporul român din a cărui sînge să ridicase marele Craiu. Era o simțită tînguire, pe aiurea revoltă asupra adevărului prefăcut în zicătoare în gura poporului, că: „A murit Mathia, a murit dreptatea!“ Articolul a plăcut așa de puțin celor dela Cluj, că au făcut pentru el strașnic proces „Libertății“. În 3/16 Mai 1903 s'a pertractat procesul. Ca autor al articolului a fost tras la răspundere preotul *Ioan Moța*, care a fost osîndit pentru mi-te crima de așitare și preamărire, la un an temniță ordinară, ca acuși pentru un omor! și 1000 cor. în bani. S'a dat recurs la Curie. Curia a aflat și ea dedeapsa de strașnică și cooperită de greșeli, — și a nimicit judecata, rînduind pertractare nouă, dînd privilegiu prea patrioticului tribunal, a-și înmuia osînda. Aș! La noua pertractare tribunalul a dictat de nou aceeași osîndă: un an temniță ordinară și 1000 cor! S'a dat recurs nou, și acum Curia a redus pedeapsa la 2 luni temniță și 1000 cor., care a și fost împlinită de preotul *I. Moța* în arestul din Cluj și banii plătiți de foaie.

Osînda II. a avut'o „Libertatea“ repede după cea dintii, în Nov. 1903 pentru articolul „Scs inimile“ scris după osînda primă. Redactorul răspunzător *Iuliu V. Ioanovici* a fost osîndit la 5 luni temniță ordinară, pentru mi-te iarăși „preamărire“, și 300 cor. în bani.

— *Osînda III.* În 1904 red. *Iuliu V. Ioanovici* e osîndit de nou la 3 luni temniță pentru o scrisoare prin care vătămase se, drace-mi-te, onoarea nu știu căror gendarmi!..

Osînda VI. În 1904 dl *Vasile Moldovan* a publicat în „Libertatea“ o poezie cu înțeles viu „Roata dela Bălgărad“ cea care a tăiat pe Horia și Cloșca de vii. El încheia poezia cu vorbele: „Iar roata i tot roată, să n'vrte mereu!“... adevă zi azi.“ S'a făcut îndată proces. Dl *Ioanovici* a primit răspunderea de redactor. I-s'a dat un an arest de stat și

1000 cor. pedeapsă în bani. A implinit-o. Bani s'au plătit.

Procesul V. s'a făcut foi pentru un articol scris de dl Vasile E. Moldovan despre alegerea dela Cehul-Silvaniei în 1906, când să știe că bande de bătăuși mișei, au spart capul candidatului românesc G. Pop dela Băsești. Revoltat de ce a văzut cu ochii, dl Moldovan a scris mai vioiu, mai cu inimă. Așa ceva nu e iertat. Proces! Dar' n'a ajuns la pertractare, căci acuzatul, mai avînd și altă clasă de procese pentru cele ce scrisese în revista sa „Orizontul“ din Cluj, s'a refugiat la America.

Osînda VI-a. În Sept. 1906 redactorul „Libertății“ dl Stefan Pop stă pe banca acuzatilor pentru un articol din zilele de alegere de anul trecut: „N'a uziți Români!“ I-să dă 3 luni arest de stat și 800 cor. în bani. Le-a stat. Bani s'au plătit.

Osînda VII. și cea mai strașnică a fost aceea ce s'a dat redactorului Iuliu V. Ioanovici pentru vre o 3 articli improcenși unul după altul: Un articlu de Paști: „Calea la înviere peste Golgota trece“ și unul de Sîmpetru: „Pe piatra această“ și încă unul. Speriat de asprimea cu care prevedea că va fi izbit acum, acuzatul a voit să treacă în România, dar a fost prins în gara dela hotar, la Predeal și arestat și trimis la Cluj. I-s'a dat 18 luni (un an și jumătate) temniță ordinară și 1000 cor. în bani și purtarea tuturor speșelor. A implinit cumplita pedeapsă. Bani și marile spese s'au plătit de foaie, de tot peste 3000 cor.

Osînda VIII. În vara anului 1909 mâni de mișei au pus la Blaj dinamită sub „Piatra Libertății“ de pe „Cîmpul Libertății“ și sub crucea cea mare din vii, zisă: „Crucea lui Iancu“. O revoltă sufletească cutremură tot neamul! Dl Ioan Mihai (Ciufudeanul) scrie un raport la „Libertatea“ asupra mizerabilei întâmplări. Hop, proces! Dl Mihai a fost osîndit în Nov. 1909, la 4 luni arest de stat și 300 cor. în bani. A implinit. Spesele toate le-a suportat foaia.

A avut astfel „Libertatea“ în acești cei dintii zece ani de viață ai sei: 8 procese, în care au fost osîndiți 4 redactori ai ei, cu pedeapsa totală de 3 ani și 8 luni arest și peste 4000 cor. amende, afară de speșele de proces și de întreținere în arest a redactorilor, cari fac și ele alte 5—6000 coroane. Iar de alte procese, pentru vre o 5 articli, a scăpat foaia așa, că redactorul răspuzător, dl Alexandru Iozon, a părăsit țara înainte de pertractare și trăește și azi, ca refugiat, în România. Pe foaie însă a costat-o bine înțeles, și această subtragere dela pertractare, sume însemnate.

Despre tulburările sufletești pe care le aduc, în chip de nelincunjurat, aceste procese cu sine, nu mai vorbim. Acelea nu pot fi prețuite în bani!

Cum a mers răspîndirea foilor?

La început „Libertatea“ fiind organ de propagandă a ideilor activiste și aceste idei propoveduindu-le prin ea cîtiva dintre fondatorii ei cei mai buni de peană (Dr. Vlad, Dr. Bontescu, Dr. Moldovan), și scriind domnia lor în limba literată mai înaltă — foaia nu era înțeleasă de popor și nici n'a străbătut în popor, decît puțin de tot.

Să reoglindește aceasta foarte viu în numărul abonațiilor pe care i-a avut în cei dintii 3 ani de zile.

În anul dintii abia a avut 700 abonamente.

În anul al doilea foaia nu a dat înainte, decît foarte puțin, a ajuns la 800 abonamente. În acest an fiind alegerea de deputat dela Dobra și intrînd Dr. Vlad în dietă, aceasta a trezit și în popor o luare aminte mai viuă față de foaie.

În anul al treilea foaia a ajuns la 1100 abonamente. Înaintare încă tot prea înceată, care credem că venea tot de acolo, că foaia era scrisă în mare parte pentru păturile cetitoare mai de sus.

În anul al 4-lea al foilor, pentru a să apropia mai mult de plăcerea poporului, preotul I. Moța scoate, pe risicul său, un adaus literar ilustrat „Foaia Interesantă“, despre care vorbim la alt loc deosebit, dîndu-o abonațiilor „Libertății“ cu numai 1 cor. pe an. Aceasta a ajutat și răspîndirii „Libertății“. După apariția „Foilor Interesante“ cresc și abonamentele „Libertății“ în măsură mai simțită, — dar încă tot departe de a-și putea copeli speșele.

În al 5-lea an, editura hotărăște a scoate la „Libertatea“ un adaus economic, „Tovărășia“, pentru propoveduirea ideilor de întovărășire în cele economice, fără a urca prețul de abonament.

În același timp apare și un Calendar. Calendarul „Foilor Interesante“, care duce și reclama foilor și propagandă pentru ele.

Și, în aceeași vreme, fiindcă colaborările fondatorilor, încetase de tot, — căci ideile lor primite acum și de politica oficială, erau susținute de toată presa și nu mai aveau lipsă de apărare prin o toaie săptămînală, — redacția „Libertății“ preface foaia în curat populară, scriindu-o cu totul pe înțelesul poporului și desbătînd în ea numai lucruri ce pot interesa deplin poporul.

Aceste înviri și prefaceri aduc cu sine, că foaia prinde tot mai bine în popor și ajunge o foaie populară iubită în cercuri largi.

Intrată fiind politica românească acum în zilele activității, și poporul fiind dornic a ști și el ce mai fac prin dieta țării și pe la cele adunări populare ce aleși de el, — cantă și el foile tot mai mult, și așa în anul al 6-lea, să simte o răspîndire mai mare a „Libertății“. Ea ajunsese a avea vre o

4000 de abonamente și alte peste 1000 foi să vindeau cu numărul

An greu.

În anul acesta însă dl Dr. Vlad să strămută la Budapesta și fiindcă partidul național cumpăraseră foaia „Poporul Român“ dela dl D. Birăuțiu, partidul numește pe Dr. Vlad proprietar al foilor și dă și pune numele de „Poporul Român“. Iubit cum e numele dlui Dr. Vlad în popor, punerea dsale în fruntea unei alte foi populare, era pentru „Libertatea“ o gră încercare, o primejdie chiar, era proba de foc, prin care de va trece cu pace, poate nădăjduindu-se să trăiască. La anul nou năntas, avusem an bun, abonamentele crescuse în chip multumitor, cu vre o 15—20%. La acest an nou, cei rămași pe lângă „Libertatea“ ne ziceam: „Acum numai napoi de n'am da, căci de mers înainte, nici nu visăm! Că nu e lucru mic, că numele lui Dr. Vlad s'a afixat în fruntea unei alte foi populare! De-om rămânea numai stînd pe loc, ar fi pentru noi cît o învingere!“

Și n'am dat la acest an-nou cu nici un abonat înainte, ci doar cu o sută două napoi! Mulți abonați de ai noștri au trecut la foaia partidului. Cum au fost însă multumiți de ea, cum nu, dela jumătatea anului și cătră sfîrșitul lui, am văzut că mulți încep să se întorcă iară. De ael încolo au urmat stări mai normale: cîte un an cu creșteri mai simțite, altul cu mai încetinele, altul cu stări pe loc.

Din vara anului 1908 încoace, după-ce fondatorii foilor s'au retras, fiind mai argajați pentru foile partidului, părintele Moța, rămas singur cu grijile „Libertății“, a făcut mari eforturi ca s'o răspîndească și astfel să-i asigure viața. Și a și reușit în parte și în felul său. La Anul-nou 1909 foaia a crescut bine, iar la Anul-nou 1910, a crescut mai tare ca în ori-care an de pînă ael.

Anul trecut (la A. n. 1911) însă, iar a stat pe loc, căci o concurență ca ne-alta s'a ivit pe cîmpul gazetăriei la noi în acest an: „Tribuna“ și-a scos foaie populară; la Pesta în locul „Poporului Român“, trecut la partid, a ieșit altă foaie populară; partidul, prin sute de sprjiniți, lucra din răspuneri pentru foaia sa populară (nu atît scormonind a bonenți noi, ci mai mult luînd din cei de pe la alte foi); Asociațiunea a deschis și ea abonament la biblioteca sa; „Foaia Poporului“ dela Sibiu apărură și ea mai organizată, iar noi scoserăm și al 3-lea adaus (a 4-a foaie): „Bobîrnacii“, ca foaie de glume, îngreunînd abonamentul, — iată împrejurări și o concurență mai mare decît e măsura creșterii cetitorilor la noi! Am stat dar' iară pe loc, oprindu-ne între 8500 și 9000 foi, (abonamente 5 pînă la 6000, celelalte vîndute cu numărul). Așa ne află încheierea anului al 10-lea.

Că la acest an nou, da-vom nainte ori nu, e greu de prorocit. Abonații ne vor răspunde în curînd și vom da știre și despre asta.

„Foaia Interesantă“

În 1906 preotul I. Moța înființează, ca întreprindere a sa, cea dintii foaie literară ilustrată pentru popor: „Foaia Interesantă“, spre a o da ca adaus la „Libertatea“.

Să adusesse legea școlară nouă, care să vedea că are să stingă viața la mii de școale românești, cum s'a și întîmplat. Noi ne ziceam: Mai ales ca ori-cînd, de azi încolo trebuie să găsim mijloace de a ne apropia de sufletul poporului, îndeosebi de sufletul tineretului, chiar și acolo, ori mai ales acolo, unde n'am mai avea școală românească! Asta vom putea-o face numai prin foile populare ieftine și atrăgătoare. Să-i dai tineretului o foie cari să-l atragă prin chipuri interesante, prin niște versuri populare dragi feciorilor și fetelor, prin znoave și povești, — și peste astea cîte-o pilduire din viața celor buni ai noștri, ca să fie îndemni și pentru alții, și o pagină istorică întăritoare de suflet. Căzînd o astfel de foie, în mîna unui fecior ori fată care a învățat în școală ungurească literale latine, el să va năcăji să ghi-cească ce-i scris aci românește cu slovele pe care el le cunoaște pe ungarie, și o zi două va merge greu, în a treia va ști mai mult, mai încolo tot mai mult, — și ca mîne cetește bine și românește! Că-l atrag chipurile și poeziile populare și znoavele și ciudățeniile cutari, anume puse în foaie. Și peste un an doi, trece el dela „Foaia Interesantă“ la „Libertatea“, la „Tovărășia“, ori la altă foaie, — și iacă mi-am cîștigat un mijloc de a mă înțelege și cu acești frați, asupra cărora cultură streină, prin școală streină, a făcut un asalt ca să ni-i zmulgă din lumea noastră sufletească!

Acesta era în intia linie rostul înființării „Foilor Interesante“, — și apoi încolo: scopul de a îndrăgl cetitul la tineretul din poporul de pretutîndenea, lucru pe care îl ajungi mai bine prin o așa foaie ușoară și ieftină, decît prin foile mai mari, politice.

Și noi credem că în bună parte acest scop s'a ajuns, căci mulți abonați ne cer: 1 „Libertatea“ și 3 „Foi Interesante“, sau o „Libertate“ și 5, 10, 20 „Foi Interesante“, trimițînd de fiecare „Foaie Inter.“ 1 cor. mai mult, peste abonamentul său regulat. Semn că el a cîștigat pe lângă sine încă 4—5—10 abonați la foaia aceea, cari, pentru 1 cor. pe an, au și ei în toată Dumineca foie lor, — pe cînd abonați ai unei foi mai mari și scumpe, nu să făceau. În cîte un loc ni-să cer 30—40 „Foi Interesante“ singure, pentru școlari, pentru tineret. Și li-se duc.

De aceea, în vreme ce „Libertatea“ are 5—6000 de abonați,

„Foaia Interesantă“ are 12—14.000. Ea este pregătitoare de cetitori pentru foile mai mari In-
intemergătoare! Și în felul acesta credem că ea împlinește un scop național aievea de folos pentru năzuințele noastre.

O foaie cu preț de abonament așa mic însă, poate trăi numai dacă are multe mii de abonați! La „Foaia Interesantă“ părintele Moța a pierdut în anul dintii bani gata peste 400 cor. și toată munca anului! N'a lăsat-o însă baltă, ci a dus-o înainte și din anul al doilea a început a-si coperi cheltuelile și a fi de mare folos pentru răspîndirea gustului de citit în popor.

De-ar înțelege toți cărturarii noștri de pe sate acest scop înalt al acestei foie la părere neînsemnate, — ar duce fiecare cu zecile și sutele în sat, ca să nu fie tiner cunoscător de slovă, în a cărui mână să nu găsești „Foaia Interesantă!“. Doar 1 cor. pe an, dacă fiecare bucuos, dacă-l lămurești că ce folos are pentru ea.

„Tovărășia“.

În 1906 dl Vasile C. Osvadă, tinerul director al însoțirii economice «Agricola» dela Hunedoara, a scos o foaie nouă, «Tovărășia», ca foaie de sine, pentru a face prin ea apostolia ideilor de însoțire în cele economice. Idei de mult probate și dovedite ca o puternică pirghie, ori chiar singura pirghie biruitoare, în înaintarea economică a popoarelor. Era încă puțin cunoscut dl Osvadă pe atunci, și unii din oamenii noștri hotărâți în viața economică, primă cu un zimbet bagatelizator, propovedania lui, — deși lucruri cuminți spunea tinerul redactor, și plin de convingerea iucurilor vorbea. Foaia totuși n'a reușit. La jumătatea anului a trebuit să înceteze. Editorii «Libertății» ne-am zis: Prea sunt frumoase și de folos lucrurile pentru cari acest domn să însuflețește și a căror apostol vrea să fie. Haid', îi dăm noi privilegiu a le propovedi în cercuri mult mai largi. Și cu începutul anului 1907 am dat foaia «Tovărășia» ca adaus economic la «Libertatea», și azi «Tovărășia» să cetește în 7—8000 exemplare, și ideile propoveduite prin ea meru, s'au impus, încît să vad pörniri serioase pe urma lor și așezeminte nouă de mare folos pentru poporul econom, în felul cum s'au cerut prin «Tovărășia». Editura «Libertății» e fericită de aceste sffrșituri la care s'a ajuns prin întreprinderea ei de a scoate — cu însemnate spese — și adausul economic «Tovărășia».

„Bobârnaci“.

Voind a da privilegiu unui scriitor umoristic de real talent, a-și desvâli talentul în cercuri largi, — și pentru a da cetitorilor sei cite-o clipă de veselie, de haz, la începutul anului 1911, editura «Libertății» a scos al 3-lea adaus, adausul de petrecere cu glume: „Bobârnaci“,

redactat de dl *Ermil Borcia* (Haralamb Călămăr) dela Sibiu, punind pentru foile preț de abonament numai 1 cor. pe an. Întreprinderea a reușit. Foaia să trimite-la peste 5000 cetitori. Abonații din popor nu-'s obligați a abona și acest adaus, ci numai cei ce îl doresc. Dar îl iau și pe acesta, cei mai mulți, Căci și dacă nu pricep chiar toate glumele din aceasta foaie (fiindcă unele le pot înțelege numai cei cari cetesc și foile noastre de zi, altele recer cunoștințe mai largi ori știință mai mare decît poate avea un țaran), totuși și cetitorul din popor poate gusta cu plăcere cel puțin jumătate din glumele fiecărui număr. Cei mai pricepuți află haz și veselie în toate. Iar 1 crucer pe săptămîna, doar vrednic e fiecare a cheltul pentru a avea și o clipă de veselie, de rîs sănătos. De aceea, fiind așa ieftină, și această foaie a prins și poate trăi în tovărășia «Libertății».

Greutățile materiale

Ca la orice întreprindere, greutățile materiale sunt cari fac gîndul cel mai greu și la foi. Cei-ce cunosc cheltuelile mari cu cari să scot foile, și la noi ea și la orice neam, — să vor mira cu drept cuvînt, cum de aceste foi, trei și patru, să pot da și să pot ținea, cu plata de abonament mică ce o cor dela cetitori? Trebuie că au ajutoare grele te miri de unde!

Apoi chiar acest punct e care osebește „Libertatea“. Cînd s'a înființat, atunci deja cei mai apropiați ai ei, am hotărît, că foaia să fie susținută din puterile proprii! Intocmim lucrurile în jurul ei așa, ca să-și iasă la socoteală. În acest scop îți trebuiesc mai ales două lucruri: Redacție ieftină și tipografie ieftină! (Că deiar hîrtia și mărcele tot și-le-a coperi eal...) Și „Libertatea“ a avut norocul a avea și una și alta. Toată „redacția“ și „administrația“ foi a stat cinci ani de zile din... un singur om, plătit cu cite 60 cor. pe lună, — pe cînd la alte foi un redactor e plătit cu 200—300—500 cor. pe lună, numai pentru ce lucrează la foaie, iar cu uricioasa și migăloasa „administrație“, n'are nimic! Și-apoi deja din anul al doilea al foi, s'a cumpărat o tipografie anume pentru foaie, care o tipărea și o tipărește și azi sub jumătatea prețului ce s'ar cădea să plătească! Așa că, am putea zice: tipografia își mîncă venitele dela celelalte lucrări ale sale, mai toate, pentru foi. Că altfel nu s'ar fi putut susține, și nici azi.

Și cu toate aceste împrejurări prielnice, totuși socotelile foi nu ieșeau. Și nu ieșeau pentru-că procesele de presă i-le îngreunau peste măsură! Așa că deja în anul al doilea, după procesul cel mare dintii, administrația foi s'a văzut nevoită a ruga pe fondatorii săi să dea și ei un ajutor (cite 40 cor.) la coperirea amendei (de 1000 cor.), căci din venitele foi, nu e de unde s'o

plătească. Au răspuns 18 din fondatori, plătindu-și porția, 9 inși n'au răspuns rugării. Procesele urmîndu-să an de an, în anul al 4-lea administrația a fost silită a cere un nou ajutor domnilor fondatori, de data asta, conținînd numai la plata celor 18 de mai înainte, ceru cite 65 cor., că amendele din procese o silesc și nu le poate coperi. Au mai răspuns 8 inși, — ceilalți nu.

În felul acesta starea foi s'a îngreuna. Începuse ea a să răspîndi și abonamentele îi creșteau, dar erau departe de a putea face față la toate cheltuelile ce-i veneau pe cap. Să cruța la redacție și administrație, să cruța la tipar, încît așa această parte să copere (căci o scădeai până să se copere!), dar pentru gloabele proceselor și întreținerea redactorilor în arest, nu era vorbă să se ajungă. Deficitele (perderile) începură a să mări, dela fondatori administrația nu mai ceru, văzînd că deja la a doua rugare a ei abia au mai răspuns 8 inși, — așa la finea anului 1907 spre 1908 deficitul trecea peste 3000 cor. și amenința foaia cu încurcătura mare. În 1908 administrația foi rugă pe fondatori să-și dea părerea ce e de făcut cu foaia, că așa nu mai merge? Răspunsurile lor consunară în aceea, că să fie îmbiată partidului național spre preluare, iar dacă nu ar primi-o partidul, atunci administratorul de până aci al ei, preotul Moța, să iasă asupra sa toată grija și răspunderea pentru ea, făcînd ce va afla de bine pentru mîntuirea foi, — căci fondatorii ei, fiind acum angajați pentru foile partidului („Lupta“ și „Pop. Rom.“ din Pesta) nu pot făgădui nici un ajutor „Libertății“ în lipsele ei. — Așa s'a făcut. Conducerea partidului a fost rugată să preie foaia și facă ce vrea cu ea. Partidul, avînd să vede prea mult și cu foaia „Lupta“ și „Pop. Rom.“, a răspuns, că nu o poate prelua, ci roagă pe pr. Moța să facă tot ce poate pentru a mîntui foile și a le scoate mai departe, recunoscînd că ar fi mare pierdere națională încetarea cumva a acestor foi. La deficitele avute, îl va ajuta. — De atunci foile au rămas cu totul în grija și sarcina preotului I. Moța, care pentru a le asigura, a cumpărat „tipografia Nouă“ dela cei 4 soți ce o aveau până atunci, pentru a o pune la îndemîna foilor, avînd să le tipărească ori cît de ieftin, numai să urmeze a apărea în pace, — făcînd în același timp noue sffrșituri pentru răspîndirea lor. Avînd acum tipografia cu totul la dispoziție, foile ies lipsite de grija asta, căci li-să ia numai atîta cît pot plăti, — și așa, fîrate, pot merge înainte.

Pe unde
cîți cetitori avem?

În cele următoare arătăm, că în care părți locuite de Români, cite foi „Libertatea“ merg? Căci această arătare ne dă o privire ce poate fi de folos, pentru a ști pe unde e

poporul nostru mai dornic de citire și pe unde e el mai înapoiat în privința asta?

Iacă ce ne arată numărătoarea noastră, făcută după foile ce merg acum, la încheierea anului al 10-lea:

1. În comitatele din Ardeal, Ungaria și Bănat, merge:

Comitatul Arad	423
„ Alba-inferioară	992
„ Bichis	2
„ Bihor	150
„ Bistrița-Năsăud	184
„ Brașov	159
„ Caraș-Severin	916
„ Cenad	68
„ Cojocna	326
„ Ciuc	11
„ Solnoc-Doblea	181
„ Făgăraș	424
„ Hunedoara	1341
„ Maramurăș	24
„ Muraș-Turda	227
„ Odorhei	10
„ Selagiu	93
„ Sătmar	116
„ Sibiu	766
„ Tirnava-mare	256
„ Tirnava-mică	212
„ Timiș	403
„ Torontal	213
„ Trei-scaune	30
„ Turda-Arieș	385
„ Comarom	1
„ Pojon	1
„ Bereg	1
„ Pestei	13
„ Gőzör	1
„ Ung	1
„ Nitra	1
„ Sepeș	1
„ Borșod	1
„ Iasz Nagy Kun. Sz.	2

2. Bucovina	24
3. Austria	12
4. Bosnia	9
5. România	52
6. America	348
7. Germania	32
8. Rusia	4
9. America de sud	6
10. Africa de sud	1

O rugare.

Din arătarea de mai sus, vedem, că sunt unele comitate, ca Cenadul, Ciucul, Maramurășul, Odorheiu, Selagiu, Treiscaune, în care foile noastre nu merg în nici cite 100 de exemplare, deși comitatele sunt bogate în locuitori români; asemenea mult prea puține merg în Bihor și Sătmar, nici cite 200 foi. Și precum nu merge „Libertatea“, așa suntem siguri că nu merg în măsură mai învelitoare, nici alte foi românești.

Față de aceste comitate, iacă ce rugăm pe cetitorii noștri de acolo: Să ne dea numele alor cite 2 cărturari de prin satele vecine, în care nu merg foile noastre de loc, și noi, drept dar, pentru bucuria împlinirii cu bine a acestor zece ani din viața foi noastre:

vom trimite timp de jumătate de an în fiecare din

aceste comitate cite 50 foi de cinste, cel mult două în o comună (în 8 comitate 400 foi), și în fiecare comună vom trimite spre împărțire gratis cite 5—10 Calendare Naționale pe 1912 și la 2000 Calendare).

Rugăm pe cărturarii din aceste comitate, să ne dea adresele pe care le cred mai potrivite, ca prin acele adrese să se încuibe cartea românească și trezirea la naționalitate în acele comune! Dar cel mult cite 2 adrese din un sat.

Aceasta, ca dar pentru iubitorul nostru popor, dar închinat culturii românești, la împlinirea celor dintii zece ani de viață ai foii „Libertatea”.

De încheiere.

Inchind darea noastră de samă asupra viții „Libertății” în cei dintii 10 ani de muncă a ei: aducem mulțumirile noastre, întâi fondatorilor acestei foi, cari cu numele lor bun, i-au dat botul și i-au fost cinstiții nași, apoi celor ce au abonat-o și sprijinit-o în ori-ce chip, — și mai presus de toate numărului popor care o citește și de zi tot mai cu drag și tot mai mulți!

Le fâgădnim, că în noul și de ani în care, intrăm, ne vom silii a ne arăta tot mai vrednici de încrederea și răspunderea lor!

— Dzeu cu noi și cu steagul drept pentru care muncim!

Ne doare inima.

„Să vor pustii sate românești, din pricina morbului de pept și de sînge”... — zice un medic din Orăștie.

Am avut privilegiu a vorbi cu un domn medic din Orăștie unele altele despre starea sănătății în Oraș și în jurul lui, și printre altele medicul mi-a spus și următoarea vorbă ce m'a pus pe gânduri:

„În jurul Orăștiei să vor pustii sate întregi românești mai ales prin două boale: cumplita boală de pept (oftica) care să lipește de pe om pe om dacă cei în viață nu să știu păzi de ea, și prin sifilis (morb de sînge), care încă bintue tare”. Ne-a spus și nume de comune, cari sunt amenințate tare de această nenorocire, între altele Pricazul, Beriu, și altele.

Fiindcă medicul în vorbă nu e român, credeam — și mai cred și acum, — că o fi el ceva adevăr în ce spune, dar totuși mai și mărește el lucrurile.

Totuși ca să mă încredințez cît de cît despre spusese lui, am întrebai, în treacăt la cancelaria notarială din Beriu, să mi spună, cîți morți a avut în anul de față și de morbi au murit cei mai uși. Eu s'a dat lămurirea că: Au murit re o 30 inși, din cari 12—14 de oboeruloză (oftic?)... Adică tot cam

al 3-lea mort din comună, e de oftică (boală uscată). — Tot cam așa e în Pricaz.

Să adeverește dar în parte, că este bună porție de adevăr în spusa medicului de care vorbim. Și pe cîte locuri, Doamne, nu va fi tot așa, ori poate și mai rău!

Iată o nenorocire, cari ar trebui, ba va trebui să fie una din îngrijirile cele mai de frunte ale tuturor binevoitorilor poporului nostru, atît a celor din sate înșiși, cît și din orașe, și un gînd al gazetelor noastre populare: trebuind să venim cît mai des cu sfaturi pentru buna-pază a sănătății în popor!

Că de unde vine atîta potop în comune? Mai ales dela aceea, că cei din jurul bolnavului de morb lipicios, nu să știu păzi pe sine ca să nu să molipsească și ei, și după ce nenorocitul bolnav s'a stîns, nu știu curățîl (desinfecția) casa după el și toate ale lui!

Ai zice primejdia: Morbosul de pept (de oftică) aruncă în tusa lui mii și mii de microbi (germeni mici, nevăzuți) cari prin uscarea scuipatului, rămîn ca un prașfin, pe care îl ridică aerul pe valurile sale, și apoi cei din jurul bolnavului trag și ei în pept acei microbi și, de au plămîna slabă, aceia încep a lucra și în plămîna lui și peste un an doi, îl vezi și pe el ofîlînda-se.

Sunt și întîmplări de astee: În o casă a zăcut mult și a murit un bolnav de pept. Cei ai casei s'au dus din sat. În casă vin oameni noi, cu totul sănătoși. Dar după bolnav nu s'a desinfecțat (curățît temeinic) cum să cade. Acela dintre noii locuitori ai casei, care va fi mai slab de pept, să va bolnăvi și să va potopi, căci acolo păreții, podelele, plafonul casei și toate sunt pline de microbi (germeni) ai ofticeii și aceia, duși de mișcarea aerului, trași azi și mine în pept de o ființă mai plîpîndă, o cotropesc și o potop și pe ea, care a venit sănătoasă în casă!

Iar cei cu morbi de sînge, aceștia să trezesc în mii de nenorociri: ei înșiși e vai de ei, iar de copiii ce i or avea, e o jale! Și aceștia fac nespuse de rău, că nu caută doctor îndată ce să vadă bolnavi, ci își tănuiesc în chip nebun morbul, îl poartă ani de zile, până nici nu să mai poate vindeca și îl dau și altoral.

Dragi frați dela sate! Luați la inimă gîndul ce vi l băgăm în cap prin aceste șire și cereați să va luptați în chip mai înțelept contra acestor două rele: cerînd cît să poate sfatul doctorilor despre cum e a vă păzi de ele. Că medicul vă spune ce să faceți cu casa în care a murit un bolnav de pept: cum s'o curățîți așa ca ori-ce primejdie să fie înlăturată!

Regula cea dintii și cea mai mare și în un caz și în altul e: curățenie mai presus de toate! Iar în caz că bagi de seamă cel mai mic sămîn de morb: alergă la medic și-i cere sfatul!

Că e grozav ce pustiiri fac morburile prin satele noastre, pentru: lipsa de curățenie destulă și încungirarea medicilor și folosirea de „afumări” și alte bazaconii băbești.

NOUȚĂȚI

Sărbători vesele și fericite dorim tuturor cetitorilor și binevoitorilor acestor foi!

Ninge...

Ninge domol, rar, alene. Fulgii de zăpadă roiesc în văzduhul posomorit și, purtați pe aripa aerului, se lasă încet-încet, spre pămînt. Cîte unul și-să așeză ușor și par'că volos pe pălărie, altul pe obraz, atingîndu-l lin, gingaș, par'că mai mult mîngîindu-l, dar numai la pușinl li-e dată cînstea aceasta, — cel mai mulți cad în noroiul străzilor.

Sărmanii fulgușori, cum se'ngrozesc cînd ajung în nămolul murdar! De durere și de năcăz, să fac îndată una cu el! Cari au căzut pe haine, privesc mîndrii la frașii lor, cărora nu li-s'a dat norocul acesta, și'n strălucirea lor curată, virgină, e atîta poezie!...

Și ninge. Ies pe stradă, ridic capul în sus și vreau să-mi cadă fulgii de zăpadă pe ochi, pe frunte, pe obraz, pe gură. Cînd să ating de pelița feșii, simt o înfiorare ușoară în suflet și-mi pare o sărutare rece. Acelaș fior, acelaș cutremur lîn mi-se strecoară fără voe și acum în suflet. Ține o clipă, apoi înceată, urmează o amorțelă și apoi vine alt fulgușor și mi s'așeză, tocmai unde fusese fulgul dintii. Acelaș cutremur, acelaș fior, acelaș gînd la o sărutare rece..

Și apoi încetul cu încetul totul pier. Fulgii cad mereu, pe obraz mi-se așeză tot mai mulți, dar par'că nu mai simțesc nimic. Pelița feșii mi-a înghețat și nici gîndul unei sărutări reci, nu mă mai bate. E o dulce toropeală, o dulce neștire de sine. Și cum rătăcesc așa prin zăpada ce așterne covor alb pe cărare, nu văd, decît milioane de fulgi albi, ca fluturi ușurei, rătăciți, și nu mai simt nimic. — Am uitat lumea, au uitat oamenii, m-am uitat pe mine însumi, și cîtva vreme nu mai sunt al nimănui... Sufletul meu încercat de simțiri plăcute, rătăcește greoiu, ca un fluture obosit, ce caută o floare, o ființă, pe care s'o poată acum învîli în dragostea ce-l mistuie, în preajma căreia să poată odihni, în care să poată crede!..

Ninge, ninge. În văzduh totul e pustiu și rece. Nici o ființă, nici un om, nici o pasăre, nimic, nimic, nu-l în jurul meu. Fulgii cad tot mai deși par'că mai obosiți și ei, par'că mai leneși și, nu știu cum, în pustiu al acesta mă gîndesc... că ce bine-l de ei, cu viața lor de-o clipă numai!..

S. Bornemlca.

Două reviste literare.

„Luceafărul”

vechea și merituosă revistă literară dela Sibiu, trece prin o mare prefacere la acest An nou: În vreme ce până acum ieșea de 2 ori la lună, dela Anul-nou încolo va ieși săptămînal. Director al revistei va fi dela Anul nou încolo, poetul de totți prețuit Octavian Goga, redactor dl Oct. C. Tăslăuanu, și

membri în comitetul de redacție încă 12 scriitori, printre cari dîii Agărbiceanu, Ciura, etc.

„Luceafărul” nu va fi însă, ca pânăci, revistă numai literară, ci va fi politică literară, avînd în frunte cîte un articol de studiu politic, sau un studiu economic, financiar, social, etc. apoi poezii, nuvele, critică literară, etc.

„Luceafărul” începînd să iasă săptămînal, și așa crescîndu-i în chip însemnat spesele, și-a urcat prețul de abonament dela 16 la 20 cor. pe an. Preoților și învățătorilor, să dă cu preț redus la 16 cor. pe an.

„Luceafărul” va fi, după toate semnele, o revistă literară-politică mult căntată mai ales în cercurile cetitoare cu cultură literară mai înaltă.

De Crăciun „Luceafărul” a scos un număr jubilar, cu colaborarea alor peste 20 scriitori aleși. Îl trimite ca număr de probă celor ce trimit 50 fil. pentru el.

„Cosinzeana”

noaua foaie literară pentru familie ce a început a ieși la Orăștie dela Octombrie, — va apare dela Anul nou încolo și ea în fiecare săptămîn, — avînd asigurată conlucrarea unor scriitori de frunte, ca dîii Al. Ciura, I. Agărbiceanu, Mihail Gașpar, Zah. Bărsan, I. Dragoslav, I. Ciotori, Ecaterina Pitiș, I. Borcia, și alții.

Numărul de Crăciun al „Cosinzeanei” își vrednicește cu prisosință numele de „Ileană Cosinzeană” prea frumoasă între frumoasele zine! Are în frunte o foarte dragă poezie de Crăciun de Zaharie Bărsan, apoi poezii de Crăciun de I. U. Soricu și Aurelia Pop; o drăgălașă schiță de Crăciun de Al. Ciura; o mișcătoare novelă de I. Agărbiceanu, una istorică de Mih. Gașpar, poezii frumoase de I. Borcia, V. Stoica, S. Bornemlca, și cîntă de G. Todică, cronică medicală de Dr. M. Hărsu, — etc.

E un număr cu aievea frumos. Iar ca înfățișare e de tot drăguț, cu o cupertă nouă, închipuind o mîndră Romăncuță ca Cosinzeana.

Familiiile noastre de preoți, învățători, negustori, meserieși, și chiar de țărani cu mai multă carte, să nu întîrzie a-și abona revista „Cosinzeana” în care vor găsi totdeauna o cetire desfătătoare, sănătoasă și binefăcătoare.

„Cosinzeana” costă 12 cor. pe an, și trage la sorți între abonații săi, cari plătesc abonamentul înainte pe un an, opt biblioteci, fiecare în preț de 25 cor. stînd din cele mai alese scrieri literare mai nouă. Așa, pe cine-l bate norocul, poate câștiga și un frumos premiu! E astfel „Cosinzeana” și foarte ieftină, ținînd samă cît e de mare și de frumos îngrijită.

Fiecare cărturar român casa sa și-o cînteste, dacă pe masa lui să va afla măcar una din cele două reviste ce avem: „Luceafărul” sau „Cosinzeana”!

Chinezii cer pălării! După ce și China s'a pornit pe calea civilizațiunii, și fruntaș lor național au hotărît, să lăpede vechea și ciudata chică, pe care până acum o purtau și domni și popor, ori unde s'ar fi aflat în lume, — acum negustorii englezi aflători în China scriu fabricelor de pălării de acasă

să se așternă ca ne-alte dăți pe fabricarea de pălării, căci chinezii lăpădând chica, cer acum cu sutele de mii pălării ca la Europa! De nu-și răzbesc negastorii!

Aruncați voi, bieților Chinezi, chica voastră strămoșească, cerută să o purtați de religia voastră (ca chiul cu ciucur la Turci) și puse-răți pe cap „pălărie ca la Europa”... Să știți însă, că acesta e numai începutul unei schimbări, care va urma în toate ale vieții voastre, și în cele din afară și în cele din lăuntru. Că pălăria europeană cere și alt suman și alți pantaloni și alți pantofi la picioare, și altă masă și alt bled pe masă și altă zamă în bled, și altă haină pe cocoana ta... Dar și altă băgare de mână în buzunar după creșterii! Și până veți ajunge să vi le aveți voi de voi, din fabricele voastre, din mâinile voastre, pe toate, — cîte corăbii încărcate cu aur o să ducă încă, Doamne, Englezii și Japonezii și multe alte popoare culte de pe rotogolul pămîntului.

Veți ajunge încă zile, cînd veți plînge cînsul în care ați lăpădat chica voastră și cu ea moravurile voastre simple și ușoare...

Numărul nostru de Crăciun este de 30 pagine, dintre cari numai 2 sînt cu anunțuri (inserțiuni), cettorilor așă 28 pagini de cetit! Așa că „Libertatea” duce de Crăciun un bogat și ales material de cetit, folositor și petrecător.

Iar „Foia Interesantă” e de data asta mai fumosă ca ori-cînd, aducînd 24 chipuri, cari de cari mai interesante, și jumătate din ele tipărite în altă culoare, nu negru, ci violet sau albastru, — căci „Tipografia Nouă” fiind acum înzestrată și cu o mare și prețioasă mașină ce tipărește de-odată în două colori, ne a putut face plăcerea a ne tipări o parte a „Foi Interesante” în 2 colori, ridicînd mult înfățișarea ei. Tot așa vom tipări-o și la alte sărbători mari. Așa că abonații foilor noastre, să aibă la sărbători mari cele mai bogate și mai frumoase foi, iar peste an cele mai bine îngrijite și pe înțelesul tuturor scrise!

La ce duce munca stăruitoare! În anul 1912, în Ian. își sârbează uriașa fabrică de tunuri Krupp din Germania, iubindu de 100 de ani dela înființarea ei. Va fi o măreață sărbare a muncii biruitoare și ajunsă departe prin istețimea lucrătorilor și prin cinstelată cîteva date foarte interesante din viața acestei fabrici, a cărei renume a cuprins tot pămîntul:

La 1811, acum 100 de ani, Friedrich Krupp lucra în Essen în o biată lucrătoare (atelier) de vîrsat oțel și lucruri de oțel, printre cari și arme, cu abia 7 lucrători. În 1821 (la zece ani), cu 70 lucrători, în 1830 cu 700, în 1861 cu 7000, și în 1911 lucrează cu 7000. E un oraș întreg, mare, numai fabrica asta! Azi fabrica are avere mult peste o sută de milioane! Și a făcut pentru lucrătorii săi tot felul de așezămînte bune: bibliotecă gratis, ce să cetească și să învețe lucrătorii în vremea lor liberă; casină, banca lor în care să-și așeze cruțăriile, scâlzi pentru a-și ținea curățenia și sănătatea trupului, parc de ieșit la aer curat, spital, școale pentru copiii lor, asil de copii mici, chiar și teatrul lor! Toate curate ca oglinzile! Iar pentru ca lucrătorii neînșurați să nu fie siliți a alerga prin oraș, prin te miri ce

crîșme murdare și rele, pe sama lor este ospătărie cu 3000 de odăi de locuit! Are 46 prăvălii cari dau tuturor cele ce le trebuiesc, și așa mai departe. E o plăcere să vezi cum e total rînduit și îngrijit în acest oraș deosebit ce să numește „Fabrica Krupp”.

Sirigăt de durere și de scribă ne vine din Vîntul-de-jos. Fînd în 30 Dec. alegere de primar, fibraul, luțeles și cu vre o doi renegați români din primărie, n'a vrut să mai candideze Român de prim r, ci pe un Ungur nevoiaș rătăcit aci în sat, care nici nu să ține încă de legătură cu comuna, n'a plătește dare aci, și nu știe o vorbă românească! Și s'aci 3600 suflete de Români față cu vre o 600 străini. E o revoltătoare volației! Di Dr. Vajda va fi rugat să facă arătare la ministru și plîngere.

O gratulație... Printre multele versuri și glume, ce ne vin zilnic dela iubitul nostru Haralamb Călămăr, redactorul „Bobîrnacilor”, veselul scriitor a strecurat una și la adresa redactorului nostru, tot așa cu haz și cu bună inimă, ca toate scrierile dsale. Iaca ce-l dorește redactorului:

...De sărbători să ai cîrnați
De Anul-Nou: mulți abonați,
Ca draga noastră „Libertate”
Să-și ducă mult și bine 'n spate
Grija pentru-al nost neam iubit
Ce vrea să să-l vadă fericit!

Audă-ți Dzeu și abonații, graiul, iubite Călămăr. Și: olcuța cu sarmălușă și cîrtăboși și colaci groși, și vin cu pelin, asemenea poftim! Dar nu numai ție dragă Călămăre, ci la toată obștea noastră cetitoare!

Teatru. Atragem de nou luarea a-minte a publicului român din Orăștie și jur, asupra producțiunii teatrale pe care o aranjează a doua zi de Crăciun, sara la oarele 8, secția industrială a Reuniunii economice din Orăștie, în sala dela „Central”. După teatru, joc. E de dorit ca publicul românesc să iee parte în număr deplin.

„Reuniunea sodalilor români din Cluj” invită la Concertul urmat de dans pe care-l va aranja ca prilejul iubileului de 40 ani dela înființare, Sîmbătă în presara anului nou, în Reduță.

Prelegere populară în Căpîlna. A III a zi de Crăciun la oarele 12 din zi, va ținea Comitetul Despărțămîntului Diciosinmărtin al Asociațiunii o prelegere populară în comuna Căpîlna inferioară, la care invită cu dragoste pe toți aceia din comuna Căpîlna și jur.

Logodnă. Dșoara Tinuca Meoșu și dl Alexandru Nossă, teol. abs., fidențați. Trans, Trestia.

Petreceri.

Comitetul filial al „Societății pentru Fond de teatru român” invită la Concertul urmat de dans, ce-l va aranja cu concursul teologilor din Blaj, în sala cea mare a hotelului „Elisabeta” din Turda, a treia zi de Crăciun.

— Tinerimea română din Gilău invită la Producțiunea teatrală-muzicală ce să va ținea în ziua de Crăciun în școala gr-cat din loc, în favorul școlii.

— „Reuniunea rom. de cîntări din Hațeg” invită la Producțiunea teatrală ce aranjează a doua zi de Crăciun, în sala cea mare a hotelului „Mielul de aur” din loc.

Venitul pentru procurarea unei s. ene de teatru.

Ai Călindar?

Dacă încă nu ți-ai luat Călindar pe anul 1912, grăbește a cumpăra „Calendarul Național” dela „Libertatea” din Orăștie, fiind unul din cele mai interesante Călindare pentru popor! Cetește cu luare aminte înștiințarea despre el și cuprinsul lui, în numărul acesta de Crăciun al „Foi Interesante”.

— „Dar eu am Călindar pe 1912. Aș lua bucurios „Calendarul Național”, dar m'am grăbit de am luat altul”...

Așa? Dar ce rău ai face, frate, de ți-ai cumpăra în fiecare an nu unul, ci 4-5 Călindare? Doar fiecare Calendar, nu e numai „călindar” care îți arată zilele și săptămînile și lunile cit e anul de lung, ci fiecare calendar e totodată o *cărțică literară*, cît mai bine îngrijită, plină de ceteri alese și de chipuri frumoase, și așa de ieftin imbiată spre cumpărare, cum altă carte, în aceeași mărime, nu să poate da!

De ce n'ați folosi dar privilegiul a vă cumpăra fiecare 3-4-5 Călindare, că ai 4-5 Cărțicele literare bune, cu bani puțini?

Dăm statul fiecărui cetitor dela sate, să nu întrelase a-și cumpăra, nu numai Calendarul nostru, ci, pe lingă el, încă 2-3 Călindare! Că lucru cuminte face! Iar cei ce aveți deja alt Calendar, nu întrelasați a vă procura și „Calendarul Național”!

— Cu privilegiul trimiterii de bani după foi, puteți trimite cu o cale și după Călindare.

„Crematoriile”.

— Cuptoarele de ars morții. —

De curînd, o parte a publicului și unii mediei, au cerut dela sfatul orașului Budapesta să zidească și în Pesta un „crematoriu”, cuptor în care morții să fie arși și numai cenușa lor, un pumn, pusă în un vas. Nu îngroparea tîmca azi. Bine înțeles, numai cine vrea își arde mortul, și nu e obligat fiecare a o face, — mai ales că o ardere e scumpă. Sfatul orașului Budapesta însă, n'a primit propunerea, și așa deocamdată, Pesta rămîne și mai departe fără crematoriu.

Nu tot așa e însă în alte țări chiar aici în Europa. Să află crematori în multe orașe mari din Franța și Elveția, iar Germania acum a adus și ea lege care dă voe a să arde morții, și Berlinul îndată a cumpărat o grădină frumoasă în care va zidi un crematoriu cu 200.000 marce.

Iar în crematoriile din Elveția și Franța să ard sute și mii de morți în fiecare an. Iacă de pildă cîți s'au ars în anul 1910 (pe 1911 încă nu-s publicate cifrele):

In Zürich	au fost arși	505.
” St. Galen	” ” ”	167.
” Gené	” ” ”	156.
” Basel	” ” ”	127.
” Bern	” ” ”	119.
” Lansare	” ” ”	73.
” Chaux	” ” ”	63.

de tot 1211 arderi.

Iar în crematoriile din Franța au fost arși: la Paris și în alte 3 orașe cu crematorii, de tot 6247 morți, unii din voia familiilor (473) ceialaltii morți prin spitale și feți născuți morți cari nu să îngroapă cu ceremonii.

Cum să face arderea? Mortul e băgat cu sicriu cu tot, în un sicriu de fer, care e apoi băgat în cuptorul de ars și acolo așa foc groznic e, că în cîteva minute din sicriul de lemn și mortul din el, nu mai rămîne decît o mână de cenușe, fără să simță vre un miros ceva. Cei ai casei sunt încă aci cînd li-să dă în un vas cenușă ră-

masă, pe care apoi ei o pun în biserica de păstrare a cenușelor, și acolo o văd și o cercetează, cînd au voe, ca noi mormintele.

Femei contra bărbaților fumători. În Anglia s'a înghebat e tovarășie de fete tinere, care sub jurămînt s'au legat, a prigoni pe bărbații fumători! A nu săruta nici bătută pe unii ce fumează, și a nu-i primi iubirea! — Mare vorbă.

Chinematograf reușit.

De un timp încoace publicul orașului nostru este distras prin producțiunile teatrale reproduse de chinematografe. Cu cît mașinile acestora sunt mai perfecte, cu atît și icoanele din ele sunt date mai curate și mișcările lor supără mai puțin vederea.

Despre adevărul acesta ne-am putut convinge în seara de 1 Ian. n. 1912, cînd s'a dat prima proecțiune cu mașina cea mai nouă, procurată de hotelierul din Central Eugen Neuman, și care sa distins prin aceea, că reprezintă icoanele curate, iar mișcările lor nu genează de loc ochii.

În viitoriu, publicul doritor de astfel de distracții, poate fi sigur, că găsește în sala de petreceri dela hotel „Central”, unul dintre cele mai perfecte chinematografe ale timpului prezent!

1-1 Un participant.

Trei monoloage,

foarte interesante și cu mult haz, a scos de sub tipar „Librăria Națională” S. Bornemisa dela Orăștie — pe cari le recomandă mai ales tineretului, care vrea să joace teatru. Acestea sunt: „Musca”, „Nasul” și „Intia scrisoare de dragoste”. Fiecare costă cîte 20 fl. și 2 fl. da una pentru porto. Cine le comandă toate trei, le capătă 50 fileri franco.

Prof. Wih. Tauffer, directorul clinicei r. ung. de femei, dela universitate, scrie: „Prescriu apa amară naturală Franz Josef cu cel mai bun succes ca purgativ distins”.

(08) 9-30

Cum să abonează „Libertatea”

Prețul foi „Libertatea” cu toate 3 adăusele ei, (așadar 4 foi), este 10 cor. pe an.

Economilor

o dăm cu următoarele prețuri scăzute:

„Libertatea” cu „Foia Interesantă” împreună, pe an cu 5 cor. — „Tovărășia” li-să dă pe de-asupra, gratis! Așadar toate trei foile cu numai 5 cor. pe an!

Foia de glume „Bobîrnacii” să trimită numai celor ce o cer și plătesc pentru ea 1 cor. pe an pe de-asupra. Economii cari vreau să le aibă dară toate 4 foile, trimit 6 cor. pe an.

Și mai ieftino

să dau celor cari cer cel puțin 5 rînduri de foi pe-o adresă: Acestora să dau: „Libertatea” cu „Foia Interesantă” și „Tovărășia”, cu numai 4 cor. 10 fl. (adecă 5 rînduri de foi, pentru 5 abonați, cu 22 cor. pe an, sau 11 cor. pe jumătate de an).

Cei ce vreau și foia de glume „Bobîrnacii”, așadar toate 4 foile, cerute tot așa pe o singură adresă, le capătă în loc de 6 cor. cu numai 5 cor. pe an! (Așadar 5 rînduri de foi, pentru 5 abonați, avînd să le

capete fiecare pe toate, le plătesc în loc de 30 cor. cu numai 52 cor. pe an, sau 12 cor. 50 fil. pe jumătate de an!

— „Foi Interesante” trimitem în adresa fiecărnă altele câte cere, avînd a ne trimite pentru fiecare câte 1 cor. pe an. (Vezi pe larg în „Foaia Interesante”).

Cărți cu prețuri foarte reduse
potrivite ca

daruri de Crăciun și anul nou,
să capătă dela autorul **Ioan Baci**, preot în **Șoimuș** (v. p. Nagy Sajó) dar numai până la finea anului curent st. v. și anumit:

Petru Rareș 1 exemplar 20 bani,
10 exemplare numai 1 coroană.

Souvenir de călătorie 1 exemplar 10 bani, 10 exemplare numai 50 bani.

Resplata păcătoșului 1 exemplar 10 bani, 10 exem. numai 50 bani.

Isvornul Precestei 1 exemplar 5 bani, 10 exem. 25 bani. (394) 3—4

Vrei să ai

pe masa ta pentru anul viitor un calendar de lux, de onoare? Cumpără-ți „Almanahul” scriitorilor dela noi edat de „Librăria Națională”, Orăștie

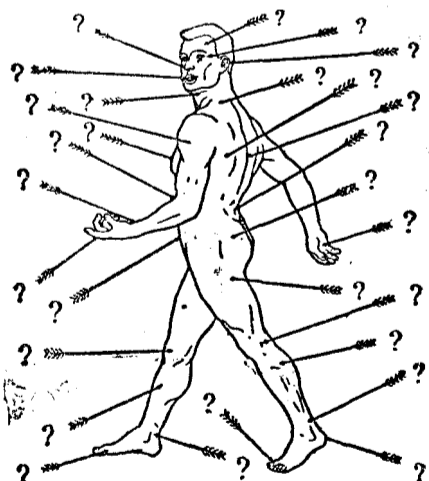
Acest „Almanah” nu e un Calendar ca toate calendarele, ci o carte frumoasă, fină, prețioasă, cu fotografiile (chipurile) alor 46 scriitori dela noi și cu lucrări din penele lor alese, Apoi: înșirarea tuturor foilor dela noi (vre-o 30) cu arătarea, că de cine-s scrise, de cînd înființate, despre ce scriu și unde ies? Și la urmă — calendar

„Almanahul” să vinde cu 1 cor. 80 fil. „Libertatea” însă, vrînd să facă plăcere cetitorilor săi, a cumpărat dela „Librăria Națională” 1000 astfel de Almanahuri, și așa le-a capătat cu preț scăzut la numai 1 cor. 25 fil. Acei dintre abonații noștri cari ne trimit de grab 1 cor. 25 fil., capătă „Almanahul” cel frumos.

Te sargetează?

(340) (Al dureri?) 7—28

I. Fluidul Elza a lui Feller.

e, după experiențele noastre, liniștitor de dureri, vindecător, încetează durerile repede și sigur, vindecă: reumă (spurc), slăbire de nervi, junghiuri în coaste, influența, dureri de cap, de dinți, de spate, amorțea, durere de ochi, migrenă și multe nepomenite aci! Fluidul Elza a lui Feller e folosit cu efect fără păreche la răgușală, catar, dureri de pept și gît și morburii din curent ori răceală, a căvărăt e numai dacă pe sticlă este numele „Feller”, 12 sticle mici sau 6 mari ori 2 speciale, K 5 franco. II. Vestim apoi, că lumea folosește cu efect distîns și sigur Pilulele-Rebarbara de mînat alui Feller, contra durerilor de stomac, zgîrciuri, lipsă de poftă, arsuri de nêre, greață, amețală, răgăeli, hemo-roides și alte conturbări de mistuire. 6 cutii franco cu 4 coroane. — Să ne ferim însă de imitațiuni și să adresăm acurat așa.

Eugen V. Feller, apotecar.
Stubica, Centrala 119 (com. t. Zagrab).

POȘTA REDACȚIEI.

Dlui **Pavel C. în N.** și altora. No 44 din „Foaia Interesantă” nu s-a găsește. Cînd a fost la acel număr, paginatorul a greșit și a pus 45, apoi 46, și n'am mai putut întoarce numărul, ca nu s'a mai potriveau paginile. Paginile dela 45, precum vedeți, sunt în legătură cu cele din 43, așadar nu lipsește nimic între ele.

Correspondent în Vin. A sosit prea tirziu a să mai publica scrisoarea întregă. Am luat o notiță mai scurtă.

Mulți ne-au trimis poezii ori chipuri să le puem în foaia de Crăciun. Nu s'a mai putut. Chipurile cer vreme pînă să gată, 8—10 zile. Trebuie să vie dar cu mult înainte de a ajunge la tipar.

Proprietarii de vii

cari an lipsă în quant mai mare de **Pari de vie**

obli, de brad (moliv), lungimea 3—6 in. să se adreseze subscrișului:

Teodor Toader, preot

Mirișel u. p. Reketo,

(408) 3—3

(comitatul Cluj).

Am un băiat de 13¹/₂ ani

l'aș da de învățcel într'o prăvălie românească la oraș. Băiatul știe scrie, ceti și vorbi românește și ungurește, și este deprins cu vîndutul ne-goșului în bolta mea.

NICODIN MORAR,

comerciant

418 2—2

în **Mező-Szilvás**,
Mező-Örményes.

Nu Vă simțiți bine?

Aveți dureri de stomac? de cap? constipație? Probează **Pilulele-de-plante**

ale lui **Örkény**, cari sunt făcute numai din extractul plantelor, nu conțin o materie stricăcioasă, pentru aceea este cel mai bun medicament decasă

pentru minarea și curățirea singelui

Ele regulează schimbarca materiilor și însănoșează stomacul și intestinele, îți fac poftă de mîncare, din care cauză s'a și prescriu des de medici. Sunt bune și la cure de slăbire! — O cutie originală 90 fil. Trei cutii franco K 2 50. Să pot procura cu rambursă dela preparator **Farmacia Hugó Örkény**, **Budapesta, Str. Thököly 28. Depot 110.**

PASCU și INIȘCA, prăvălie nouă în Orăștie

Pentru-ce poate cumpăra ori-cine mai convenabil dela depositul de manufactură, bumbace, galanterie și mărfuri mixte, alui **PASCU și INIȘCA?**

1. pentru-că mărfurile le comandă dela fabricile cele mai solide și care produc calitățile cele mai bune.

2. pentru-că prețurile sunt calculate cu un ciștig foarte mic, avînd înainte principiul a face tecere mare.

3. pentru-că prețurile sunt fixe (fără tocmeală), avînd toate articolele prețurile lor, așa că clientela nu e dusă în eroare cu cerutul duplu al prețului, — prin urmare nu e expus a da mai mult ca cît e vrednică marfa!;

4. pentru-că fiind prețurile fixate, clientela e servită mai îngrabă, așa că nu trebuie să-și piardă timpul în prăvălie cu tocmeala, — ci isprăvește îngrabă și își vede de alt lucru pe acasă sau în alta parte.

Recomandăm deci onor. clientele magazinul nostru ca cel mai solid și cel mai ieftin de cumpărare!

TELEGRAMĂ: Au sosit cirpele pentru mirese moda cea mai nouă. „Double-Atlas”, cu ciucuri patenți din ibrișin Cousir.

Ori-care mireasă să nu cumpere pînă nu vine să le vadă!

(401) 3—5

Papier à Cigarettes

ABADIE

(168) 21—52

Depozit de vin.

Subscrișul mi-am arangeat un magazin de vînzare de vin în Orăștie, strada Morii, (din jos de postă). — Vînzare dela 50 litri în sus! — Vin nou și vechiu! — Prețuri moderate.

(430) 1—10 **Iosef Schönhard.**

Viță altoită în verde cu radacină, de vînzare.

4—14 (400)

Va atragem atențiunea, fraților Români, asupra viței în verde, cu rădăcină, fiind constat de cei mai învățați vieri că sunt mai trainice și mai bune. Și acestea s'a pot capăta numai la Societatea noastră română, care s'a lucră sub îngrijirea noastră proprie. — Prețul este! 1000 bucăți clasa I a 170 cor.; viță altoită în verde, cl. II. cu rădăcină, 1000 buc. cu 80 cor.; viță altoită în verde, fără rădăcină, 1000 buc. cu 70 cor.

— La cerere trimitem catalog de soiuri, gratis. Cei ce fac comande mai mari, capătă rabat însemnat.

Teodor Părvu și soții

proprietari de viță de viie altoită în verde și în uscat.
Ternova, Nr. 10 (com. Arad).

Români! sprîjiți firmele românești că numai acelea vă vreau binele!

„MUGURUL”

INSOȚIRE ECONOMICĂ, ELISABETOPOL-ERZSÉBETVÁROS (Kisküköllum.)

Altoi de viie!

Calitate distînsă, — pe lîngă cele mai moderate prețuri. **Soiuri de vin și de masă.** — Viță americană cu și fără rădăcină. — Ochiuri de altoit. Viță europeană cu rădăcină, — să află de vînzare la însoțirea economică

„MUGURUL” — Elisabetopol-Erzsébetváros.

Material disponibil în altoi peste — **trei (3) milioane.**

Școalele noastre de altoi n'au fost atacate de peronosporă.

Altoi sunt dezvoltăți la perfecțiune.

La cumpărări pe credit, cele mai ușoare condiții de plată.

La cerere preț-curent și instrucțiuni gratis și franco.

Prima condiție de reușită este de a folosi material solid!

Români, replantați viile numai cu altoi dela firmă română!

Români! Trimiteți băgeți la cursul practic de altoiti!

397 4—22

VINURI

vechi și noi — de vîndut!

Adresați-Vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria, (Világos), PETRU BENEĂ, căci Vă trimite numai *vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.*

Vinuri vechi: Vin alb 68 fl., Rizling 70 fl., Roșu 92 fileri.

Vinuri din anul 1910:

Rizling 58 fl., Rizling și Ruge amestecat 54 fl., Siller 56 fl. Carbenet 100 fileri.

Vin nou din 1911 — 48 fileri.

Rachie de trevere (comină) K 160
Rachie de comină, specialit. „ 2—
Rachie de drojdii 2. cor. 20 fileri.
Prețurile sunt semnate după litru, în fileri. Vinurile și rachie să expunează sub îngrijirea proprie, dela 50 litri în sus, cu rambursă. Vase împrumutez pe timp de 2 luni. Pentru calitatea vinului garantez.

PETRU BENEĂ,
proprietar de vii.

(257) Világos, (Arad m.) 21—25

PICĂTURI de stomac a lui BRÁDY

provăzute cu marca Vergurei Maria de Mariazell, numite de popor Picături de stomac de Mariazell de 30 de ani așa s'au valorat, că-s'indispensabile la casă. Picăturile acestea contra stricărilor de stomac, arderii de rinză, infundării, durerii de cap, vomării, colicei, a nemiei, etc., au efect neîntrecut!

Să ață în toate farmaciile. O sticlă mare Cor. 1.60 sticlă mică 90 fl. 6 sticle Cor. 5.40 3 sticle mari Cor. 4.80. După trimiterea banilor înainte le trimite franco (354) 9—11

K. Brády farmacist
la „Regele maghiar“

Wien
I. Fleischmarkt 2., Depot 5.

Fiți atenți la marca cu chipul Vergurei Maria de Mariazell, pachetarea în roșu, și iscălitura, ce să vede pe chipul alăturat.

Călcaie de gummi
cele mai bune sunt

(153) 32-40

Capital social Coroane 1,200.000.

Telefon Nr. 188.

Postsparcassa ung. 29.349.

„BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE“ societate pe acții în Sibiu—Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezid. direcț. PARTENIU COSMA, dir.-exec. al „Albinei“ și prezidentul „Solidarității“.

„Banca generală de asigurare“ face totfelul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. — Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiile cele mai favorabile. Asigurările să pot face prin oricare bancă românească, precum și la agenții și bărbai de încredere ai societății. — Prospece, tarife și informațiuni să dau gratis și imediat.

Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricînd în serviciul societății.

»BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE« dă informațiuni gratuite în ori-ce afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

(419) 1—

„Banca generală de asigurare“.
Sibiu—Nagyszeben. — Edificiul „ALBINA“.

Vin.

Am circa 40 buți de vin, numai original ardelenesc, și îl vînd, dela 60 litri în sus, cu 26 cruceri (52 fileri) litrul.

HANS STEPHANI,
Hotel „Transsylvania“
Orăștie.

(63) 44—45

Un învățacel de prăvălie

cu 2—4 cl. gimnaziale, să primește în prăvălia de băcănie și ferărie alui

Ioan Rob, comerciant
în Orăștie—Szászváros.

(417) 2—3

În Orăștie (Drumul-țării) să află de vânzare din mână liberă o

Ospătarie cu Cafenea

cu dreptul de circimărit, constătătoare din 9 încăperi, pivniță, curte mare, fîntînă și șopron.

!! Învîrtire bună !!

Informațiuni mai de-aproape dă Administrația foii. (411) 3—3.

1 Candidat de avocat și 1 scriitor

află aplicare numai decit în cancelaria advocațională a subscrisului:

(413) 3—3

Dr. IOAN MARGITA, adv.
Geoagiu-de-jos (Algyógy).

Casă de vînzare.

Casa din strada Sacului Nr. 19 din Orăștie, o fac de vînzare din mână liberă.

Informații în casă. (409) 3—3

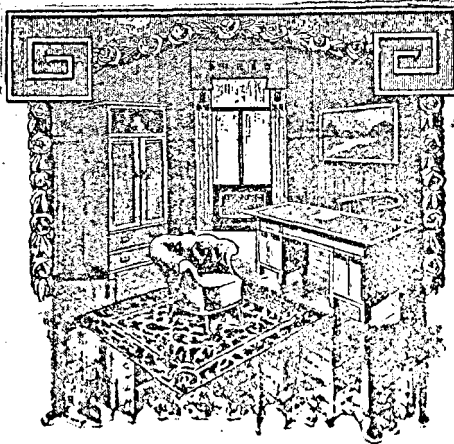
Serviciu acurat.

!!! MAGAZIN DE MOBILE ÎN ORĂȘTIE !!!

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că am arangeat în Orăștie, Drumul-țării Nr. 3 în casele proprii un

Magazin de mobile

corăspunzător recerînțelor timpului de azi!

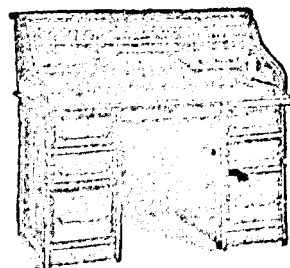
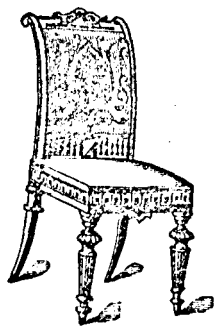
Prînzitoare și dormitoare dela 300 cor. în sus!

Rog sprîgînul și cercetarea binevoitoare a onoratului public.

Cu stimă:

BRUTUS BRASSAI,
măsar, Orăștie, Drumul-țării.

Primesc îndată și doi învățaceli!

(388) 6—10

Prețuri în stine!